

Rafał Adamczyk
Ewa Gąsiorek
Mikołaj Pomin

*Prawne aspekty
tworzenia i funkcjonowania
Lokalnej Grupy Działania
w ramach
Pilotażowego Programu
LEADER+*

Poradnik dla animatorów LGD

Fundacja „Fundusz Współpracy”

**Rafał Adamczyk
Ewa Gąsiorek
Mikołaj Pomin**

**Prawne aspekty
tworzenia i funkcjonowania
Lokalnej Grupy Działania
w ramach Pilotażowego Programu
LEADER+**

**Poradnik dla animatorów
Lokalnych Grup Działania**

Fundacja „Fundusz Współpracy”

Warszawa, styczeń 2006

Copyright © 2006 Fundacja „Fundusz Współpracy”

Publikacja bezpłatna, sfinansowana ze środków pomocy zagranicznej.
Publikacja może być swobodnie wykorzystywana jedynie do celów niekomercyjnych i pod warunkiem podania źródła.

Projekt okładki, skład i opracowanie graficzne

Robert Krysztofiak

Wydawca

Fundacja „Fundusz Współpracy”, ul. Górnośląska 4a, 00-444 Warszawa

Biuro Programów Wiejskich w Poznaniu: ul. Kraszewskiego 15, 60-501 Poznań

Publikacja wydana w ramach Programu AGROLINIA,
realizowanego przez Fundację „Fundusz Współpracy”
na zlecenie Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej

WSTĘP

W Polsce w około dwustu społecznościach lokalnych trwają intensywne prace zmierzające do powołania Lokalnej Grupy Działania (LGD) i opracowania strategii rozwoju dla obszaru działania LGD.

Utworzenie partnerstwa lokalnego złożonego z przedstawicieli trzech sektorów jest bardzo trudnym zadaniem. Wymóg Pilotażowego Programu LEADER+, by temu partnerstwu nadać prawnie uregulowaną formę instytucjonalną dodatkowo to zadanie komplikuje. Nie można zatem się dziwić, że wiele osób odpowiedzialnych za utworzenie i zarejestrowanie LGD potrzebuje pomocy w tej sprawie.

Mamy nadzieję, że przynajmniej część problemów pomoże rozwiązać niniejsza broszura, poświęcona kwestiom prawnym związanym z tworzeniem i funkcjonowaniem LGD. Najważniejszym zagadnieniem jest oczywiście wybór formy prawnej dla LGD, ale przygotowując statut i rejestrując grupę warto wziąć pod uwagę także kilka innych kwestii, rozważanych w tej publikacji, gdyż ich pominięcie na etapie tworzenia ram prawnych dla LGD może w perspektywie istotnie utrudnić jej funkcjonowanie.

Publikacja ogranicza się do wyjaśniania sytuacji prawnej i analizy wynikających z niej ograniczeń bądź możliwości, unikając dawania jednoznacznych rad i zaleceń. Byłoby to ryzykowne między innymi z uwagi na to, że interpretacja przepisów prawnych przez poszczególne sądy rejestrowe może się w pewnych szczegółach różnić od interpretacji prezentowanej przez autorów niniejszej broszury. W każdym przypadku ostateczne decyzje powinny być podejmowane przez członków tworzącej się grupy, odpowiednio do własnej sytuacji i preferencji, a w sytuacjach wątpliwych warto upewnić się o słuszności wyboru zasięgając opinii we właściwym miejscowo sądzie rejestrowym.

Wszystkim grupom LEADER korzystającym z tej publikacji życzymy, aby praktyka następnych miesięcy i lat potwierdziła słuszność dokonanych przez nich wyborów.

Adam Futymski
Program Agrolinia
Fundacja „Fundusz Współpracy”

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
1. ZASADY PILOTAŻOWEGO PROGRAMU LEADER+	6
2. LGD JAKO FUNDACJA	8
2.1. Status prawny fundacji	8
2.2. Członkostwo w fundacji	8
2.3. Struktura organizacyjna fundacji, kompetencje organów, zasady reprezentacji	9
2.4. Majątek fundacji	15
2.5. Procedura tworzenia fundacji	16
2.6. Likwidacja fundacji	19
2.7. Zalety i wady fundacji jako formy prawnej dla LGD	19
3. LGD JAKO STOWARZYSZENIE	21
3.1. Status prawny stowarzyszenia	21
3.2. Członkostwo w stowarzyszeniu	21
3.3. Struktura organizacyjna stowarzyszenia, kompetencje organów, zasady reprezentacji	26
3.4. Majątek stowarzyszenia	28
3.5. Procedura tworzenia stowarzyszenia	29
3.6. Likwidacja stowarzyszenia	32
3.7. Zalety i wady stowarzyszenia jako formy prawnej dla LGD	32
4. LGD JAKO ZWIĄZEK STOWARZYSZEŃ	35
4.1. Status prawny związku stowarzyszeń	35
4.2. Członkostwo w związku stowarzyszeń	35
4.3. Struktura organizacyjna związku stowarzyszeń, kompetencje organów, zasady reprezentacji	36
4.4. Procedura tworzenia związku stowarzyszeń	38
4.5. Majątek związku stowarzyszeń	40
4.6. Likwidacja związku stowarzyszeń	41
4.7. Zalety i wady związku stowarzyszeń jako formy prawnej dla LGD	42
5. FINANSOWANIE DZIAŁALNOŚCI LGD	43
6. LGD JAKO ORGANIZACJA POŻYTKU PUBLICZNEGO	47
6.1. Czym jest organizacja pożytku publicznego?	47
6.2. Działalność organizacji pożytku publicznego	47
6.3. Prawa przysługujące organizacji pożytku publicznego	48
6.4. Obowiązki organizacji pożytku publicznego	48
6.5. Rejestrowanie organizacji pożytku publicznego	50
6.6. Czy warto starać się o status organizacji pożytku publicznego?	50
7. SPRAWOZDAWCZOŚĆ I RACHUNKOWOŚĆ W LGD	51
7.1. Podstawowe wymogi dotyczące sprawozdawczości	51
7.2. Podstawowe wymogi dotyczące prowadzenia rachunkowości	53

1. ZASADY PILOTAŻOWEGO PROGRAMU LEADER+

W niniejszym rozdziale omawiamy tylko te zasady¹ Pilotażowego Programu LEADER+, które mają istotny wpływ na kwestie prawne związane z utworzeniem i funkcjonowaniem LGD.

Partnerstwo Lokalne utworzone przez przedstawicieli sektora społecznego, gospodarczego i publicznego, aby mogło być uznane za Lokalną Grupę Działania i uzyskać pomoc w ramach II Schematu Pilotażowego Programu LEADER+ musi spełniać następujące warunki:

- posiadać osobowość prawną, przy czym dopuszcza tylko trzy formy prawne: fundacji, stowarzyszenia lub związku stowarzyszeń;
- w składzie zarządu LGD co najmniej 50% muszą stanowić osoby wskazane przez partnerów społecznych i gospodarczych;
- statutowym celem działania LGD powinno być działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich;
- obszar działania LGD powinien odpowiadać obszarowi, dla którego została opracowana Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich. Granice tego obszaru muszą być zgodne z podziałem administracyjnym na poziomie gminy. Gminy leżące wewnątrz obszaru muszą być gminami wiejskimi lub miejsko-wiejskimi. Liczba ludności obszaru powinna wynosić co najmniej 10 tys. i nie więcej niż 100 tys. mieszkańców, a gęstość zaludnienia nie przekraczać 120² osób/km². Nie dopuszcza się, by obszar działania LGD choćby częściowo pokrywał się z obszarem działania sąsiedniej LGD. Obszar działania powinien zostać określony z uwzględnieniem warunków naturalnych (geograficznych, przyrodniczych), ekonomicznych, kulturowych lub historycznych.

Ponadto zasady Pilotażowego Programu LEADER+ zabraniają, by LGD realizująca projekt w ramach Schematu II realizowała inne projekty finansowane ze środków funduszy strukturalnych. Co więcej, LGD nie może współfinansować swojego projektu realizowanego w ramach II Schematu z innych środków publicznych przyznanych jej w związku z realizacją tego projektu.

Biorąc pod uwagę kategorie działań objętych pomocą w ramach II Schematu, LGD swoje cele statutowe powinna realizować poprzez:

- działania promocyjne i informacyjne dotyczące założeń i sposobu realizacji strategii rozwoju obszarów wiejskich;
- pomoc szkoleniową i doradczą w zakresie przygotowywania i realizacji projektów dotyczących strategii rozwoju obszarów wiejskich;
- przygotowywanie opracowań, analiz, dokumentacji związanej ze szczegółowym planowaniem inwestycji oraz kreowaniem nowych produktów, usług zgodnie z założeniami strategii rozwoju obszarów wiejskich;
- organizację imprez promujących region, w szczególności jego produkty, usługi, kulturę i sztukę;
- współpracę i wymianę doświadczeń na poziomie krajowym i międzynarodowym pomiędzy LGD w zakresie wdrażania strategii oraz organizacji pracy LGD.

Wszelkie usługi, w szczególności szkoleniowe i doradcze na rzecz beneficjentów ostatecznych powinny być świadczone bezpłatnie.

¹ Zasady Pilotażowego Programu LEADER+ określone zostały w dokumencie „Uzupełnienie Sektorowego Programu Operacyjnego *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006*”

² Komitet Monitorujący SPO *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006* na swoim posiedzeniu w dniu 23 września 2005 r. postanowił podwyższyć dopuszczalną gęstość zaludnienia do 150 osób/km². Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, które prawnie usankcjonuje tę zmianę, ukaże się prawdopodobnie na początku 2006 roku.

Kryteria wyboru projektów do Schematu II i związane z tym oceny punktowe przyznawane wnioskowi o pomoc preferują LGD, które:

- mają zrównoważony udział mężczyzn i kobiet w strukturze zarządu – żadna z płci nie stanowi więcej niż 40% składu (za spełnienie tego kryterium przysługuje 1 punkt);
- na obszarze ich działania dochód podatkowy gmin na 1 mieszkańca kształtuje się na niskim poziomie – liczba punktów przyznawanych za to kryterium wynosi:
 - dochód nie więcej niż 75% średniej krajowej – 2 punkty,
 - dochód od 75% do 100% średniej krajowej – 1 punkt,
 - dochód powyżej średniej krajowej – 0 punktów;
- obszar ich działania zamieszkuje ponad 50 tys. mieszkańców (za spełnienie tego kryterium przysługują 2 punkty; przy liczbie mieszkańców obszaru od 10 tys. do 50 tys. przysługuje 1 punkt);
- na obszarze ich działania jest wysoki procentowy udział ludności wiejskiej w ogólnej liczbie ludności - liczba punktów przyznawanych za to kryterium wynosi:
 - powyżej 75% ludności wiejskiej - 3 punkty;
 - od 50% do 75% ludności wiejskiej - 2 punkty,
 - poniżej 50% ludności wiejskiej - 1 punkt;
- zarządzanie projektem powierzyły osobom o wysokich kwalifikacjach i doświadczeniu - za spełnienie tego kryterium można otrzymać do 3 punktów; przedmiotem oceny będą:
 - kwalifikacje osób zarządzających - wykształcenie średnie lub wyższe, ukończenie kursów z zakresu rolnictwa i/lub rozwoju obszarów wiejskich,
 - doświadczenie osób zarządzających - uczestnictwo w realizacji projektu/projektów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, co najmniej 1 rok działania w strukturach podmiotu delegującego),
- zarządzanie projektem powierzyły osobom delegowanym przez partnerów publicznych i społeczno-gospodarczych mających duże doświadczenie w realizacji projektów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich – za spełnienie tego kryterium można otrzymać do 2 punktów; doświadczenie podmiotu delegującego będzie oceniane według następujących kryteriów:
 - realizacja co najmniej 1 projektu współfinansowanego ze środków UE (np. Phare, SAPARD, ISPA, fundusze strukturalne) lub innych środków pomocowych (np. Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich),
 - organizacja co najmniej 1 szkolenia/spotkania informacyjnego/konferencji/ seminarium w zakresie możliwości wykorzystania funduszy unijnych dla mieszkańców objętych ZSROW,
 - sponsorowanie/patronat/organizacja imprez kulturalnych/targów/festiwali służących promocji regionu,
 - działalność związana z celami ZSROW.

2. LGD JAKO FUNDACJA

2.1. Status prawny fundacji

Zgodnie z definicją zawartą w Słowniku Języka Polskiego PWN, Warszawa 1998 r. **fundacja** to instytucja, której podstawą jest majątek przeznaczony przez jej założyciela na określony cel (np. dobroczynny lub kulturalny), do użytku społeczeństwa. Status prawny fundacji określa ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 roku o fundacjach (tekst jednolity Dz. U. z 1991 roku, nr 46, poz. 203 ze zmianami). Fundacja może być ustanowiona dla realizacji celów społecznie lub gospodarczo użytecznych zgodnych z podstawowymi interesami Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności: ochrony zdrowia, rozwoju gospodarki i nauki, oświaty i wychowania, kultury i sztuki, opieki i pomocy społecznej, ochrony środowiska oraz opieki nad zabytkami (art. 1 ustawy o fundacjach).

Charakterystyczną cechą fundacji jest przeznaczenie wszelkich uzyskiwanych dochodów (tak z pierwotnego majątku przyznanego jej przez fundatora, jak i z jej działalności gospodarczej, darowizn, dotacji i innych źródeł) na realizację celu, dla którego została ustanowiona. Istotne jest również to, że realizacja celów fundacji w zasadzie nie może przynosić dochodów ani samej fundacji, ani fundatorom.

Niedochodowy charakter fundacji nie powinien zniechęcać do tej formy prawnej. Wprawdzie fundatorzy ani fundacja nie uzyskują żadnego pieniężnego czy materialnego wynagrodzenia za podjęte działania, osiągną jednak – wraz z pozostałymi członkami danej społeczności lokalnej – korzyści płynące z realizacji określonego przedsięwzięcia. Warto przy tym powiedzieć, że korzyści te mogą się okazać większe i bardziej długotrwałe niż uzyskanie jednorazowo jakiejś kwoty pieniężnej przez poszczególne osoby.

Fundacja uzyskuje **osobowość prawną** z chwilą wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. Od tego momentu może samodzielnie (na swoją rzecz) nabywać prawa i zaciągać zobowiązania, we własnym imieniu zarządza swoim majątkiem, może występować przed organami administracji i sądami.

Najważniejsze ustawy - poza wspomnianą wyżej ustawą o fundacjach – stanowiące podstawę prawną funkcjonowania fundacji to:

- ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zmianami),
- ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 roku o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r., Nr 121 poz. 769 ze zmianami),
- ustawa z dnia 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zmianami),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 ze zmianami),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. przepisy wprowadzające ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 874 ze zmianami).

2.2. Członkostwo w fundacji

Fundację zakłada osoba zwana fundatorem. Może nim być:
osoba fizyczna niezależnie od obywatelstwa i miejsca zamieszkania,
osoba prawna mająca siedzibę w Polsce lub za granicą (art. 2 ust. 1 ustawy o fundacjach).
Przepisy nie ograniczają liczby fundatorów. Fundację może zatem założyć równie dobrze jedna osoba jak i grupa osób.

Fundatorami nie mogą być organizacje, którym prawo nie przyznaje osobowości prawnej. Na przykład gdyby założeniem fundacji byli zainteresowani wspólnicy spółki jawnej, to fundatorami mogą być tylko oni, natomiast sama spółka nie może być fundatorem.

Skład i liczba fundatorów nie może ulec żadnym zmianom w czasie istnienia fundacji, dlatego zakładając fundację w ramach programu LAEDER+ osoby zainteresowane utworzeniem LGD będą musiały przemyśleć, z kim chcą współpracować, by w możliwie najlepszy sposób osiągnąć cele fundacji i jednocześnie spełnić wymogi programu. Ponieważ fundatorami mogą być osoby fizyczne i prawne, dopuszczalne jest, by fundację utworzyły: osoby fizyczne, stowarzyszenia, związki stowarzyszeń (partnerzy społeczni), osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki akcyjne (partnerzy gospodarczy). Należy zwrócić uwagę, że od dnia 1 stycznia 2006 roku weszła w życie znowelizowana ustawa o finansach publicznych, zgodnie z którą ze środków publicznych, a więc również ze środków gminy, nie można tworzyć fundacji.

Fundatorzy składają oświadczenie woli o ustanowieniu fundacji w formie **aktu notarialnego** (tzw. akt fundacyjny). Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o fundacjach za sporządzenie aktu notarialnego, którego przedmiotem jest wyłącznie oświadczenie woli o ustanowieniu fundacji nie pobiera się opłat notarialnych. Zwolnienie to zostanie jednak zlikwidowane od 2 marca 2006 roku. Już w chwili obecnej w praktyce notariusze pobierają takse notarialną od sporządzenia takiego aktu notarialnego. Jej wysokość zależy od wartości majątku, w jaki wyposażona jest fundacja. Np. w przypadku wartości kapitału założycielskiego w wysokości 3.000 zł taksa notarialna wynosiłaby 100 zł netto, przy pięciu tysiącach - 160 zł netto, a przy 10.000 zł - 310 zł netto. Warto pamiętać, że taksa notarialna stanowi opłatę należną notariuszowi, można zatem prowadzić z nim negocjacje co do jej wysokości.

Oświadczenie o ustanowieniu fundacji powinno określić cel fundacji oraz majątek przeznaczony na jego realizację. Bez tych dwóch składników oświadczenie fundatorów nie może być uważane za oświadczenie o ustanowieniu fundacji. Przed przystąpieniem do aktu notarialnego należy więc przygotować:

- **listę fundatorów** z podaniem ich imion i nazwisk lub nazw (w przypadku osób prawnych) i formy działalności (np. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością), adresu i siedziby, a w przypadku osób prawnych również imion i nazwisk oraz funkcji osób upoważnionych do reprezentacji tych osób prawnych (np. prezes zarządu, pełnomocnik),
- zdefiniować **cel**, dla którego fundacja zostaje utworzona. Wskazane jest, by opisać go w miarę ogólnie, natomiast szczegółowe postanowienia w tym zakresie można zamieścić w statucie fundacji. Treść oświadczenia dotyczącego celu fundacji należy dobrze przemyśleć, bowiem nie może ono w późniejszym okresie ulec zmianie.

2.3. Struktura organizacyjna fundacji, kompetencje organów, zasady reprezentacji

Fundacja działa na podstawie ustawy o fundacjach, statutu i regulaminów. Podstawowym dokumentem regulującym strukturę fundacji jest **statut i regulaminy**. Ustawa określa ogólne wymogi ustanowienia i funkcjonowania fundacji, natomiast statut i regulaminy stwarzają ramy organizacyjne dla konkretnej fundacji powołanej do realizacji określonego celu.

Statut oraz regulaminy fundacji są swoistymi aktami wykonawczymi zarówno w stosunku do przepisów ustawy o fundacjach i innych wyżej wskazanych ustaw, jak i do postanowień aktu fundacyjnego. W żadnym razie nie mogą być sprzeczne z normami ogólnymi prawa fundacyjnego, jak i z wolą fundatora wyrażoną w akcie fundacyjnym. Są wyrazem samodzielnej decyzji fundatora (lub innych osób), uzewnętrznieniem jego woli. Ograniczenia w ustalaniu ich treści mogą wynikać tylko z ustawy, co stanowi gwarancję uszanowania woli fundatora. Zgodnie z ustawą o fundacjach konieczne składniki statutu to:

- nazwa fundacji,
- siedziba fundacji,
- majątek fundacji,
- cele, zasady, formy i zakres jej działalności,
- skład i organizacja organów fundacji.

Ustawa o fundacjach nie zawiera wymogu, by **nazwa** fundacji odróżniała ją od innych organizacji i instytucji. Wskazane jest jednak, by indywidualizowała fundację w sposób dostateczny, uniemożliwiający jej pomylenie z innym podmiotem tak co do nazwy, jak i celu działania czy formy prawnej. Z punktu widzenia kontaktów z innymi podmiotami przydatne będzie nadanie nazwy adekwatnej do prowadzonej przez nią działalności, w praktyce przyjęło się również umieszczanie w nazwie określenia „fundacja” bądź „fundusz”. Nie ma też przeszkód formalnych, aby nazwę fundacji stanowiły słowa w języku obcym.

Określenie **siedziby** fundacji polega na wskazaniu nazwy miejscowości, w której będą działać jej organy. Nie jest natomiast konieczne podawanie dokładnego adresu. Siedziba musi znajdować się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Fundacja, która ma prowadzić działalność na terenie jednego województwa, powinna mieć siedzibę na terenie województwa objętego działalnością tej fundacji. W przypadku fundacji działającej w ramach Programu LEADER+, wskazane byłoby, żeby miała swoją siedzibę na terenie objętym jego działaniem. Zmiana siedziby fundacji wymaga uchwały o zmianie statutu oraz zgłoszenia tego faktu do Krajowego Rejestru Sądowego.

Fundacja może mieć tylko jedną siedzibę, co nie wyklucza oczywiście możliwości rozmieszczenia miejsc pracy organów fundacji czy jednostek organizacyjnych fundacji w różnych miejscowościach.

Z kolei zapis o działaniu na całym terytorium Polski nie musi od razu oznaczać, że fundacja będzie miała sieć swoich przedstawicielstw w różnych częściach kraju. Może bowiem być wyrazem intencji, że cele fundacji mogą być realizowane na terenie całego kraju.

W statucie musi być określony **majątek** fundacji czyli składniki majątkowe przekazane przez fundatora oraz dochody z innych źródeł. Zapis aktu fundacyjnego o majątku powinien być dość wiernie powtórzony w statucie, gdyż każda rozbieżność może być powodem odmowy zarejestrowania fundacji. W statucie należy też wymienić konkretne źródła dochodów danej fundacji oraz wskazać środki majątkowe na działalność gospodarczą. Więcej uwag na ten temat zawiera rozdział 2.4.

Statut może przewidywać możliwość **połączenia się z inną fundacją**. Ustawa nie wskazuje, jaki powinien być to sposób połączenia – utworzenie nowej fundacji czy przejęcie jednej fundacji przez drugą. O ile więc w statucie nie zostaną zawarte zastrzeżenia co do określonego sposobu połączenia, oba będą dopuszczalne. Statut musi zawierać określenie warunków, pod jakimi połączenie będzie możliwe. W celu połączenia organy obu fundacji będą musiały podjąć odpowiednie uchwały o połączeniu. Z momentem przejęcia, przejmowana fundacja przestaje istnieć jako osobny podmiot, a jej majątek przechodzi w całości na fundację przejmującą. Natomiast art. 5 ust 1 ustawy o fundacjach (i sam charakter fundacji) nie pozwala na podział fundacji.

Organy fundacji i ich kompetencje

Każda fundacja musi mieć **zarząd**. Jest to najważniejszy organ fundacji. Kieruje jej działalnością i reprezentuje ją na zewnątrz – wobec innych osób prywatnych i publicznych, a także wobec sądów. Statut i regulamin musi regulować skład zarządu, organizację, sposób powoływania, obowiązki i uprawnienia tego organów i poszczególnych jego członków (także wynagrodzenie).

W praktyce przyjęło się, że **zarząd jest organem kolegalnym** (wieloosobowym) – liczbę członków zarządu wskazuje statut. Dopuszczalne jest określenie, że zarząd składa się z

prezesa, wiceprezesa i innych członków. Istnieje rozmaita praktyka określania liczby członków zarządu - może to być określona liczba (np. 5) lub przedział (np. od 3 do 7 członków). Sposób wyboru członków zarządu powinien być dokładnie określony w statucie lub regulaminie z podaniem, kto wskazuje kandydatów na członków zarządu, jaki organ lub osoby ich powołują, w jakim głosowaniu, jaką większością głosów, kto nie może być członkiem zarządu. Skład pierwszego zarządu można określić w statucie lub dokonać jego wyboru w trybie przewidzianym w statucie lub regulaminie, a protokół z wyborów załączyć do wniosku o zarejestrowanie fundacji. W statucie może być postanowienie, że tylko fundator ma prawo powoływać i odwoływać członków zarządu oraz podejmować decyzję w sprawie zmiany statutu. Taki zapis oznacza, że nie będzie możliwe odebranie mu tego uprawnienia. Ponadto jest to jedno z praw osobistych, których nie można odziedziczyć czy przejąć w drodze następstwa prawnego, nie można też fundatora zastąpić w razie jego nieobecności czy niemożności działania, co grozi blokowaniem funkcjonowania fundacji.

Członkami zarządu mogą być tylko osoby fizyczne. W skład zarządu mogą wchodzić obywatele polscy, jak i innych państw bądź osoby nie legitymujące się żadnym obywatelstwem. Statut lub regulamin może wprowadzać szczególne wymogi i kwalifikacje dla członków zarządu.

Przy postanowieniach regulujących sposób powoływania zarządu należy pamiętać o kryterium określonym w Programie LEADER+, zgodnie z którym w składzie zarządu co **najmniej 50% powinny stanowić osoby wskazane przez partnerów społecznych i gospodarczych**. Aby spełnić ten wymóg należy w statucie zawrzeć odpowiednie postanowienia, dotyczące powoływania do zarządu osób spośród przedsiębiorców działających na terenie obszaru, którego dotyczy ZSROW (czy wskazanych przez tych przedsiębiorców), oraz osób upoważnionych do reprezentacji działających na tym terenie stowarzyszeń, związków stowarzyszeń czy fundacji.

Utrzymanie wymaganych w Programie LEADER+ proporcji może nie stanowić większego problemu, jeżeli o składzie zarządu będą decydowali tylko fundatorzy, których skład i liczba jest ograniczona. Wpływ na skład zarządu pozostałych partnerów uczestniczących w działalności fundacji (np. zasiadających w radzie fundacji) może być zapewniony w formie prawa do zgłaszania kandydatów na członków zarządu.

Bardziej skomplikowana jest sytuacja, w której uprawnienie do powoływania członków zarządu zostanie przekazane radzie fundacji stanowiącej reprezentację wszystkich partnerów. Aby uzyskać pożądany skład zarządu przy dużej ilości osób głosujących na poszczególnych kandydatów należałoby precyzyjnie określić tryb ich powoływania i sposób głosowania. Jednym z rozwiązań mogłoby być określenie sztywnej liczby członków zarządu (np. 5) i postanowienie, że 3 stanowiska obsadzone będą przez kandydatów wskazanych przez partnerów społecznych i gospodarczych, co dawałoby gwarancję że **50% członków zarządu** będą to osoby wskazane przez podmioty gospodarcze i społeczne. Dwa pozostałe miejsca byłyby obsadzone przez kandydatów z nieograniczonego kręgu osób, ewentualnie jedno stanowisko będzie przeznaczone dla kandydata z nieograniczonego kręgu osób, a jedno dla kandydata wskazanego przez podmioty publiczne (zapewniłoby to udział jednostek publicznych w zarządzie).

W statucie lub regulaminie zarządu można także zawrzeć postanowienie gwarantujące, że **udział kobiet i mężczyzn** w zarządzie będzie wynosił nie mniej niż **40%**. Taki podział może zostać zapewniony procedurą głosowania np. poprzez wprowadzenie zasady, że w głosowaniu do zarządu należy jednocześnie zgłaszać dwóch kandydatów, w tym jednego mężczyznę i jedną kobietę. Wówczas organ dokonujący wyboru członków zarządu będzie miał możliwość skomponowania składu zarządu, odpowiadającego wytycznym Programu LEADER+.

Statut fundacji powinien określić kadencję zarządu. W tym zakresie istnieją rozmaite możliwości. Kadencja może być krótka (np. 1 rok) lub dłuższa (np. 5 lat). Jeżeli cele fundacji wymagają wieloletniego działania, wskazane jest przyjęcie długiego okresu kadencji. Nie należy się obawiać takiego rozwiązania, bowiem w przypadku, gdy dany członek zarządu nie

wywiązuje się z powierzonych mu obowiązków, można go odwołać zgodnie z odpowiednimi postanowieniami statutu. Istnieje też możliwość częściowej wymiany składu zarządu w ten sposób, że co pewnie czas (np. co 3 lata) wybierana jest połowa składu zarządu.

Organizację zarządu reguluje statut lub regulamin. Zarząd wieloosobowy swe decyzje podejmuje kolegialnie, w drodze głosowania nad konkretnymi uchwałami. Statut powinien stanowić, jaka większość (czy też jednomyślność) jest konieczna do podjęcia uchwały i ilu członków zarządu musi być obecnych, by zarząd mógł podejmować wiążące fundację uchwały (kworum). Jeżeli statut przewiduje, że uchwały zapadają większością głosów, wskazane jest, by zarząd składał się z nieparzystej liczby członków.

Zgromadzenie fundatorów, rada fundacji, komisja rewizyjna, rada programowa

Zarząd nie musi być jedynym organem fundacji. Dopuszczalne - a w pewnych przypadkach konieczne - jest **powołanie innych organów fundacji**: zgromadzenia fundatorów, rady fundacji, komisji rewizyjnej, rady programowej lub innych organów. Możliwość i sposób ich powołania, skład osobowy i organizację, kompetencje oraz sposób podejmowania decyzji musi regulować statut.

O ile w skład zgromadzenia fundatorów mogą wchodzić tylko fundatorzy (dlatego ich liczba jest z góry określona i niezmienna), to do udziału w **radzie fundacji** mogą być powołane inne osoby (ich liczba może być określona w statucie lub nieograniczona). Decyzję w tym zakresie (zgodnie ze statutem) mogą podejmować fundatorzy lub rada fundacji. Statut lub regulamin może upoważniać radę fundacji do uzupełnienia lub powiększenia swojego składu poprzez podjęcie odpowiedniej uchwały. Takie rozwiązanie zapewnia **otwartość LGD** i pozwala przyjmować **nowych partnerów** do organu mającego istotny wpływ na działalność LGD.

Sprawy należące do kompetencji rady fundacji to najczęściej: wybór zarządu, ustalanie liczby członków zarządu i zasad ich wynagradzania, ustalanie kierunków i programów działania fundacji, dokonywanie zmian w statucie, łączenie się z inną fundacją, sprawowanie bieżącego nadzoru i kontroli nad działalnością fundacji, opiniowanie propozycji i projektów zarządu, w zakresie których fundacja będzie się starać o dofinansowanie, wydawanie opinii w innych sprawach przedstawionych przez zarząd.

Statut może zawierać szczegółowe postanowienia, dotyczące sposobu podejmowania decyzji przez poszczególne organy fundacji lub jedynie ogólne zasady w tym względzie. W drugim przypadku konieczne jest opracowanie regulaminów pracy określających zasady funkcjonowania poszczególnych organów.

Statut może przewidywać rozdzielenie uprawnień kontrolnych i nadzorczych w zakresie majątku fundacji od pozostałych kompetencji. Do dokonywania kontroli i nadzoru majątku może zostać powołana **komisja rewizyjna**. Jej zadaniem jest bieżąca i okresowa kontrola majątku, bilansu i wyników ekonomicznych fundacji, ocena działalności zarządu fundacji, opiniowanie sprawozdania finansowego fundacji i przedstawienie zgromadzeniu fundatorów (radzie fundacji) wniosków pokontrolnych. Statut powinien określać sposób wyboru członków komisji rewizyjnej, czas trwania kadencji oraz sposób podejmowania decyzji przez ten organ. Kompetencje komisji rewizyjnej może też wykonywać zgromadzenie fundatorów lub rada fundacji.

Często stosowanym rozwiązaniem jest powołanie **rady programowej**, która czuwa (np. jako organ doradczy zarządu) nad sposobami realizacji celów fundacji, dlatego wskazane jest powoływanie do niej osób mających szczególną wiedzę lub doświadczenie w tym zakresie. Statut lub regulamin musi określać sposób powoływania jej członków oraz zasady działania tego organu.

Reprezentowanie fundacji

Fundację reprezentuje zarząd – wobec innych osób prywatnych i publicznych, a także wobec sądów (art. 10 ustawy o fundacjach). Postanowienia dotyczące reprezentowania fundacji

przez zarząd powinny się znaleźć w statucie lub regulaminie. Jeżeli statut nie określa sposobu reprezentowania, do składania oświadczeń woli w imieniu fundacji, uprawnieni są wszyscy członkowie zarządu łącznie. Dlatego przy większej liczbie członków zarządu warto określić sposób reprezentacji wskazując np., że uprawnieni są dwaj członkowie zarządu. Jeżeli fundacja zatrudnia głównego księgowego dopuszczalny jest wymóg jego podpisu w najważniejszych sprawach, na przykład przy zaciąganiu zobowiązań o znacznej wartości.

Kierowanie sprawami fundacji polega na podejmowaniu decyzji dotyczących środków finansowych i całego majątku fundacji oraz organizowaniu działalności agend fundacji. Zarząd posiada pozycję niezależną w zakresie wykonywania swych funkcji zarówno wobec osoby fundatora, jak i innych organów fundacji (o ile oczywiście te organy zostały ustanowione). Ani fundator, ani pozostałe organy fundacji nie są uprawnione do reprezentowania fundacji - fundator posiada jedynie legitymację do podpisania wniosku o wpis fundacji do rejestru sądowego. Po zarejestrowaniu fundacji jego prawa do jej reprezentowania zanikają.

Ograniczenie prawa zarządu do reprezentacji fundacji jest możliwe tylko w stosunkach wewnętrznych fundacji. Realizacja określonej decyzji zarządu może być uzależniona od uzyskania uprzedniej zgody innego organu fundacji czy samego fundatora (np. w przypadku obciążania majątku fundacji, nabywania lub zbywania nieruchomości). Czynność prawna dokonana przez zarząd bez uzyskania wymaganej zgody będzie skuteczna wobec osób trzecich, natomiast wskazane działanie zarządu może być podstawą do odwołania zarządu, czy nawet do wystąpienia o odszkodowanie w ramach odpowiedzialności cywilnoprawnej.

Cele fundacji

Cele fundacji określają dopuszczalne granice jej działania, a jednocześnie są wyrazem woli fundatorów wyboru określonego celu działania. Cele fundacji mają być społecznie lub gospodarczo użyteczne, muszą więc wykraczać poza indywidualne interesy fundatora. Nie jest dopuszczalne jedynie powtórzenie sformułowań ustawy, bowiem są one zbyt ogólne. Cel musi być konkretny, jasny i osiągalny. Określenie celu fundacji ocenia sąd rejestrowy pod kątem zgodności z art. 1 ustawy o fundacjach. Sąd rejestrowy oddalił wniosek o zarejestrowanie fundacji, w którym jej cel określono przy użyciu sformułowań „celami fundacji są w szczególności, zwłaszcza, między innymi...”. Nie można także tworzyć fundacji dla realizacji celów społecznie obojętnych, nawet gdy nie są one sprzeczne z interesami Rzeczypospolitej Polskiej. Badaniu przez sąd rejestrowy podlega też zgodność celów fundacji z interesami Państwa.

Wskazane jest by cel, dla którego utworzono fundację został opisany w miarę dokładnie w akcie założycielskim, natomiast szczegółowe postanowienia w tym zakresie można zamieścić w statucie fundacji.

Pilotażowy Program LEADER+ wymaga, by celem statutowym LGD było **działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich**. Wystarczy zatem umieszczenie takiego celu w akcie fundacyjnym poprzez dosłowne powtórzenie jego brzmienia. Natomiast w statucie można zamieścić bardziej precyzyjny zapis, na przykład:

„Fundacja działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Swoj cel realizuje w szczególności poprzez:

- działania promocyjne i informacyjne dotyczące założeń i sposobu realizacji strategii rozwoju obszarów wiejskich,
- pomoc szkoleniową i doradczą, w tym bezpłatnego doradztwa w zakresie przygotowania projektów Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- mobilizację ludności na obszarze gminy... do wzięcia aktywnego udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich,

- upowszechnianie i wymiana informacji z innymi podmiotami krajowymi i zagranicznymi o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich, organizowanie imprez kulturalnych, promocji regionu, jego kultury,
- opracowanie i wydawanie materiałów informacyjnych dotyczących gminy...”

Jak już zwracaliśmy uwagę, treść oświadczenia o celach fundacji nie może w późniejszym okresie ulec zmianie, dlatego wymagają dogłębnego przemyślenia.

Celu fundacji nie może stanowić prowadzenie działalności gospodarczej. Taka działalność może spełniać wyłącznie funkcje służebne, finansowo lub materialnie wspierając realizację celu fundacji. Cel fundacji wspierającej rozwój gospodarki wyrażać się musi w formach pozagospodarczych, na przykład badawczych, edukacyjnych lub legislacyjnych. Zmiana celu lub rozszerzenie zakresu celów będzie dopuszczalne tylko wtedy, gdy statut fundacji przewiduje taką możliwość.

Jeżeli fundacja będzie się ubiegała o status organizacji pożytku publicznego, cele statutowe muszą odpowiadać wymogom określonym art. 4 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Fundacja musi wówczas prowadzić działalność wyłącznie w zakresie zadań publicznych określonych w tym przepisie i spełniać pozostałe warunki wskazane w art. 20 tej ustawy. (O tym, czym dokładnie jest organizacja pożytku publicznego, będzie mowa w 6 rozdziale niniejszej publikacji).

Statut fundacji powinien określać również **zasady, formy i zakres działalności fundacji**. W praktyce polega to na wskazaniu konkretnych form działania, doprecyzowaniu zasad, którymi kieruje się fundacja podejmując działania zmierzające do osiągnięcia celu, oraz sprecyzowanie zakresu działania. Dopuszczalne jest przykładowe wyliczenie sposobów realizacji celu, na przykład:

„Fundacja realizuje swój cel w szczególności poprzez:

- organizowanie i finansowanie:
 - przedsięwzięć o charakterze informacyjnym lub szkoleniowym,
 - imprez kulturalnych, takich jak ...,
 - działalności promocyjnej w tym...

prowadzenie bezpłatnego doradztwa w zakresie przygotowania projektów inwestycyjnych związanych z realizacją ...,

współpracę i wymianę doświadczeń w instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi działającymi w zakresie objętymi celem fundacji na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym.”

Określając zasady działania należy wskazać, jakie wartości i dobra fundacja uwzględni w szczególności przy dążeniu do osiągnięcia celu. W przypadku LGD może to być na przykład: ochrona i promocja środowiska i krajobrazu, zabytków historycznych, wartości kulturowych, rozwój turystyki, popularyzacja wyrobów regionalnych.

Ustawa o fundacjach dopuszcza prowadzenie przez fundację działalności gospodarczej. Ponieważ prowadzenie działalności gospodarczej nie jest koniecznym elementem działania fundacji, postanowienia statutu w tym zakresie zostaną omówione niżej.

Czy można zmienić cele i statut fundacji?

Możliwość zmiany **celów i statutu fundacji** zależy od uregulowań przyjętych w statucie. Jeśli jest w nim zastrzeżenie, że zmiana celu fundacji jest niedopuszczalna i niedopuszczalne są zmiany statutu w tym zakresie, jakiegokolwiek późniejsze zmiany są wykluczone.

Statut może jednak przewidywać możliwość **zmiany** celu, a także zmiany samego statutu. Zmiana statutu jest pojęciem szerszym niż zmiana celu, gdyż może dotyczyć innych kwestii, na przykład dopuszczalności prowadzenia działalności gospodarczej. Zmiana celu ma jednak dla fundacji bardziej doniosłe znaczenie, ponieważ będzie wpływać na wszystkie dziedziny jej działalności. Aby statut umożliwiał dokonywanie w przyszłości zmian, powinno znaleźć się w

nim odpowiednie sformułowanie, np.: „dopuszczalna jest zmiana celu fundacji lub zmiana statutu”. Ponadto statut określać postanowienia jaki organ fundacji i w jaki sposób może doprowadzić do zmian w omawianym zakresie, na przykład: „uchwały w zakresie zmiany statutu podejmuje zarząd większością 80% oddanych głosów”. Dodatkowo można w statucie zdefiniować konieczne warunki lub okoliczności, umożliwiające dokonywanie zmian.

Zmiana celów fundacji może dotyczyć również ich konkretyzacji oraz rozszerzenia lub wyłączenia. W zasadzie jednak nie powinna prowadzić do przekształcenia fundacji w inną, o zupełnie odmiennym zakresie działania, sprzeczną z pierwotną wolą fundatora.

2.4. Majątek fundacji

Fundacja w chwili założenia musi mieć środki zapewniające jej realną możliwość realizacji celów. Ustawodawca stawia wymogi co do składników majątku pierwotnego (art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o fundacjach). Fundator może wybrać różne formy wyposażenia fundacji, jednak tylko spośród środków wskazanych przez ustawę. Są to wyłącznie: pieniądze, papiery wartościowe (np. akcje, obligacje), a także oddane fundacji na własność rzeczy ruchome (np. samochód, sprzęt biurowy) i nieruchomości (np. grunty, budynki stanowiące przedmiot odrębnej własności). Fundator nie może przekazać wierzytelności, ani udostępnić fundacji wybranych składników majątku przez ustanowienie na nich ograniczonych praw rzeczowych, czy też w drodze uzyskania przez fundację praw względnych w wyniku zawarcia (czy też zobowiązania do zawarcia) takich umów, jak najem, dzierżawa lub użyczenie. Nie jest też w zasadzie możliwe przekazanie prawa użytkowania wieczystego. Przedmiotem wkładu do funduszu założycielskiego nie mogą być same prawa do rewindykacji majątku, na przykład roszczenia o zwrot majątku znacjonalizowanego w trybie dekretu o reformie rolnej czy nacjonalizacji przemysłu.

Brzmienie art. 3 ust. 3 ustawy o fundacjach pozwala też przyjąć, że przejście własności na fundację powinno być zapewnione z chwilą jej utworzenia, zatem nie jest dopuszczalne odsunięcie tego skutku w czasie np. przez zawarcie umowy leasingu.

Należy pamiętać, że jeżeli składnikiem majątkowym, przeznaczonym na realizację celu fundacji jest nieruchomość, to do przeniesienia własności nieruchomości niezbędne jest zawarcie odrębnej umowy w formie aktu notarialnego, przenoszącej własność na rzecz fundacji po jej zarejestrowaniu przez sąd.

Ustawa nie zawiera wymogu minimalnej wartości majątku pierwotnego, więc sąd rejestrowy nie ma upoważnienia do badania, czy majątek ten wystarczy do osiągnięcia zakładanego celu fundacji. W praktyce jednak przyjęto, że powinien on wynosić około 500-1000 złotych w wypadku fundacji, której statut nie przewiduje prowadzenia działalności gospodarczej. Jeżeli statut przewiduje prowadzenie działalności gospodarczej, to na prowadzenie działalności statutowej należy przeznaczyć kwotę nie niższą niż na działalność gospodarczą, a biorąc pod uwagę charakter fundacji wskazane byłoby, aby kwota przeznaczona na działalność statutową była wyższa. Obie kwoty powinny być w akcie fundacyjnym ujęte odrębnie.

Majątek fundacji w trakcie jej działania może ulegać zmianom – powiększać się i zmniejszać. Fundacja może pozyskiwać środki z zewnątrz już po jej zarejestrowaniu i przeznaczać je na realizację czy poszerzenie działalności statutowej.

W statucie fundacji można wskazać dodatkowe źródła dochodów, na przykład darowizny, dotacje, subwencje, spadki, zapisy, zbiórki i imprezy publiczne, papiery wartościowe, odsetki bankowe, dochody z majątku fundacji, dochody z działalności gospodarczej (o ile statut taką działalność przewiduje). Należy przy tym pamiętać, że jeśli fundacja prowadzi działalność gospodarczą, to może to czynić wyłącznie w rozmiarach służących realizacji jej celów, a uzyskiwane z niej dochody mogą być przeznaczane wyłącznie na realizację tych celów. Rodzaje

i zakresy działalności statutowej i gospodarczej fundacji mogą się częściowo pokrywać, statut musi jednak zapewniać pomocniczy charakter działalności gospodarczej w stosunku do działalności statutowej. Nie jest natomiast dopuszczalna sytuacja pokrywania się zakresu prowadzonej przez fundację działalności gospodarczej i działalności odpłatnej pożytku publicznego.

Jeżeli statut fundacji dopuszcza prowadzenie przez nią działalności gospodarczej, wartość środków majątkowych przeznaczonych na działalność gospodarczą nie może być mniejsza niż 1.000 zł (art. 5 ust. 5 ustawy o fundacjach). Skoro zatem na działalność gospodarczą przeznaczone zostanie 1.000 zł, to co najmniej taka sama kwota musi być przeznaczona na działalność statutową.

Fundacja prowadząca działalność gospodarczą oprócz wpisu do rejestru fundacji musi zostać wpisana także do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym, co powoduje konieczność zapłaty 500 zł za ogłoszenie wpisu w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, a po 2 marca 2006 roku także pozostałych opłat sądowych związanych z wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego.

W razie wyczerpania środków finansowych i majątku fundacji podlega ona likwidacji w sposób wskazany w statucie lub zgodnie z przepisami ustawy o fundacjach (art. 15 ust 1 i 2 ww. ustawy).

Prowadzenie działalności gospodarczej w fundacji

Fundacja może prowadzić działalność gospodarczą jedynie w celu zwiększenia ilości środków przeznaczonych na zrealizowanie celu fundacji. Należy odróżnić cel fundacji od sposobu wypełniania tego celu, jakim jest m.in. prowadzenie działalności gospodarczej. Ustawodawca nie odnosi się w ustawie o fundacjach do określenia przedmiotu prowadzonej działalności gospodarczej, nie stawia nawet wymogu określenia takiego przedmiotu. Wymaga jedynie, aby w statucie przewidzieć zamiar prowadzenia działalności gospodarczej.

Fundacje mogą prowadzić działalność gospodarczą według takich samych zasad, jak każdy inny podmiot - chyba że wyłączenie wynika z przepisów prawa. Nie ma różnic w dostępności do prowadzonej działalności gospodarczej przez przedsiębiorców i fundacje, chyba że przepisy zastrzegają określone formy działalności tylko dla szczególnych rodzajów przedsiębiorców (np. działalność bankowa, ubezpieczeniowa). Dla prowadzenia niektórych rodzajów działalności może być wymagana koncesja.

Fundacja może prowadzić działalność gospodarczą tylko w zakresie i na zasadach określonych w statucie. Jeżeli statut nie przewiduje jej prowadzenia, podjęcie działalności gospodarczej wymaga zmiany statutu. Przy określaniu zakresu działalności gospodarczej wskazane jest posługiwanie się nazwami przedmiotu działalności pochodzącymi z Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD).

Ponieważ prowadzenie działalności gospodarczej ma **charakter pomocniczy** wobec realizacji celu fundacji, może ona być prowadzona tylko w rozmiarach służących realizacji tego celu, nie może nad nim przeważać. Nie można wymieniać działalności gospodarczej w części statutu poświęconej określeniu celu statutowego fundacji oraz sposobu jego realizacji.

2.5. Procedura tworzenia fundacji

Fundacja powstaje już w chwili dokonania aktu fundacyjnego, jednak pełną zdolność do samodzielnego działania nabywa dopiero z chwilą uzyskania osobowości prawnej. Zgodnie z art. 7 ust. 1 i 2 ustawy o fundacjach podlega **obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego (KRS)** i uzyskuje osobowość prawną z chwilą jej wpisania do tego rejestru. Zatem po

sporządzeniu aktu fundacyjnego, ustaleniu statutu fundacji i wyborze organów, należy złożyć wniosek o wpis do KRS.

Fundacja podlega wpisowi do rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej. W tym rejestrze są również zamieszczane informacje o spełnieniu warunków określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. W przypadku, kiedy fundacja prowadzi działalność gospodarczą, podlega również wpisowi do rejestru przedsiębiorców. Rejestr prowadzą w systemie informatycznym sądy rejonowe (sądy gospodarcze) obejmujące swoją własnością obszar województwa lub jego część. Rejestr jest jawny, a dane w nim zawarte dostępne są dla każdego. Dla każdego podmiotu wpisanego do rejestru prowadzi się odrębne akta rejestrowe, obejmujące w szczególności dokumenty stanowiące podstawę wpisu. Wpis do odpowiedniego rejestru dokonywany jest na wniosek. Wnioskodawcą może być fundator bądź zarząd fundacji.

Wniosek składa się na urzędowym formularzu (KRS-W20, KRS-WK - dotyczący organów, KRS-WM - w przypadku fundacji prowadzącej działalność gospodarczą) wraz z wymaganymi dokumentami (wypis z aktu notarialnego aktu fundacyjnego, statut w dwóch lub trzech egzemplarzach, protokół z wyborów organów fundacji) oraz wzorami podpisów członków organów upoważnionych do reprezentowania fundacji i oświadczeniem o wyborze właściwego sprawującego nadzór ministra (jeśli zostało złożone). Dokumenty składa się w oryginale lub w odpisach notarialnie poświadczonych. Jeżeli wniosek nie zostanie złożony na formularzu lub będzie nieprawidłowo wypełniony, zostanie zwrócony bez wezwania do uzupełnienia braków. W przypadku innych braków wnioskodawca zostanie wezwany do ich uzupełnienia w terminie jednego tygodnia. W rzeczywistości od praktyki konkretnego sądu zależy czy od razu zwróci wniosek, czy też wskaże, że „istnieją przeszkody do dokonania wpisu w postaci ...”. Formularze są dostępne w sądzie, siedzibie organów gminy oraz na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (www.ms.gov.pl).

Wniosek należy złożyć w terminie 7 dni od złożenia oświadczenia woli o powołaniu fundacji (zatem na pozostałe czynności fundatorzy lub inne osoby nie mają wiele czasu). W przypadku niezłożenia wniosku w terminie sąd może nałożyć grzywnę do 1.000 zł, a następnie ją ponowić. Zmiany danych podlegających wpisowi należy zgłosić sądowi.

Postępowanie w sprawie o wpis fundacji do Krajowego Rejestru Sądowego jest wolne od opłat sądowych, jednak tylko do 2 marca 2006 roku (art. 8 ust 2 ustawy o fundacjach). Wpisu fundacji do rejestru nie ogłasza się w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, chyba że prowadzi ona działalność gospodarczą lub jest organizacją pożytku publicznego (tylko ujawnienie informacji związanych z takim statusem). Koszt jednorazowego ogłoszenia to 500 zł. Wniosek nienależycie opłacony lub nieopłacony podlega zwróceniu bez wezwania do uzupełnienia braków.

Sąd rejestrowy bada, czy dołączone do wniosku dokumenty są zgodne z przepisami prawa pod względem formy i treści. W pozostałym zakresie sąd rejestrowy bada, czy zgłoszone dane są zgodne z rzeczywistym stanem, jeżeli ma w tym względzie uzasadnione wątpliwości. Sąd dokonuje wpisu fundacji do Krajowego Rejestru Sądowego po stwierdzeniu, że czynności prawne stanowiące podstawę wpisu zostały podjęte przez uprawnioną osobę lub organ i są ważne oraz że cel i statut fundacji są zgodne z przepisami prawa. O wpisaniu fundacji do Krajowego Rejestru Sądowego sąd zawiadamia ministra właściwego ze względu na zakres jego działania oraz cele fundacji, a gdy terenem działalności fundacji jest jedno województwo - także wojewodę właściwego ze względu na siedzibę fundacji, przesyłając jednocześnie statut. Od 1 stycznia 2006 roku sąd zamiast wojewody zawiadamia właściwego starostę. Jeżeli cele fundacji wkraczają w zakres działania dwóch lub więcej ministrów, sąd zawiadamia ministra, z którego zakresem działania wiążą się główne cele fundacji.

Wpis następuje na podstawie postanowienia sądu rejestrowego, niezwłocznie po jego wydaniu, i polega na wprowadzeniu do systemu informatycznego danych zawartych w tym

postanowieniu. Wpis uważa się za dokonany z chwilą zamieszczenia danych w rejestrze. Z tą właśnie chwilą fundacja uzyskuje osobowość prawną.

W pierwszym wpisie dotyczącym fundacji ujawnia się następujące dane:

- oznaczenie „fundacja”,
- nazwę,
- informację, czy posiada status organizacji pożytku publicznego,
- siedzibę i adres, oraz dane posiadanych jednostek terenowych lub oddziałów (nazwę, siedzibę, adres),
- informacje o statucie - datę sporządzenia,
- czas, na jaki została utworzona,
- dane fundatorów: nazwiska i imiona, nazwy lub firmy, numer PESEL lub REGON, numer KRS,
- nazwę organu sprawującego nadzór.

W przypadku odmowy wpisu do rejestru, sąd sporządza uzasadnienie postanowienia o odmowie wpisu. Na postanowienie takie przysługuje apelacja w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia postanowienia wraz z uzasadnieniem. O prawie tym sąd powinien pouczyć doręczając postanowienie. Apelację kieruje się do sądu okręgowego przełożonego nad sądem rejonowym, który wydał postanowienie i wnosi się je za pośrednictwem tego sądu rejonowego. Jeżeli postanowienie o odmowie wpisu wydał referendarz sądowy, to na jego orzeczenie przysługuje skarga na czynności referendarza, którą wnosi się w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia wraz z uzasadnieniem do sądu rejonowego. Skargę rozpoznaje sąd rejonowy, a od jego postanowienia przysługuje apelacja na zasadach wyżej wskazanych. Od orzeczenia sądu okręgowego w przedmiocie wpisu służy kasacja do Sądu Najwyższego.

Z chwilą wpisania do rejestru fundacja uzyskuje **osobowość prawną**. Również od tego momentu nikt nie może zastrzekać się nieznaną treścią wpisu w rejestrze, chyba że, mimo zachowania należytej staranności, nie mógł wiedzieć o wpisie. Fundacja nie może powoływać się wobec osób trzecich działających w dobrej wierze na dane, które nie zostały wpisane do rejestru lub uległy wykreśleniu z rejestru. Domniemywa się, że dane wpisane do rejestru są prawdziwe. Jeżeli dane wpisano do rejestru niezgodnie ze zgłoszeniem lub bez tego zgłoszenia, fundacja nie może zastrzekać się wobec osoby trzeciej działającej w dobrej wierze zarzutem, że dane te nie są prawdziwe, jeżeli nie wystąpiła niezwłocznie z wnioskiem o sprostowanie, uzupełnienie lub wykreślenie wpisu.

Po wpisie do Krajowego Rejestru Sądowego fundacja musi złożyć do Urzędu Statystycznego (jego delegatury działają w miastach wojewódzkich, są też tworzone w mniejszych miastach) wniosek o wpis do krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej w celu uzyskania numeru **REGON**. Po jego uzyskaniu obowiązana jest złożyć wniosek o wpis numeru REGON do Krajowego Rejestru Sądowego. Wniosek ten należy złożyć na formularzu KRS-Z20, do którego dołącza się formularz uzupełniający KRS-ZY oraz zaświadczenie o numerze identyfikacyjnym REGON. Zgłoszenie numeru REGON nie podlega opłacie.

Na fundacji ciąży obowiązek corocznego złożenia właściwemu ministrowi **sprawozdania z działalności**. Sprawozdanie to jest przez fundację udostępnione do publicznej wiadomości (art. 12 ust. 2 i 3 ustawy o fundacjach). Sprawozdanie to przygotowuje i składa ministrowi zarząd, a jeśli statut fundacji to przewiduje, może ono wymagać zatwierdzenia czy zaopiniowania przez inne organy fundacji.

2.6. Likwidacja fundacji

W statucie fundacji powinny być zawarte postanowienia dotyczące sposobu jej likwidacji i przeznaczenia majątku. Statut może też wskazać osoby, które będą jej likwidatorami. Jeżeli nie określono sposobu likwidacji, czyni to sąd z urzędu, natomiast wobec braku postanowień dotyczących majątku, przeznacza się go na cele określone w art. 1 ustawy o fundacjach.

Fundacja podlega likwidacji przede wszystkim w razie osiągnięcia celu, dla którego była ustanowiona, lub w razie wyczerpania się środków finansowych i majątku fundacji (art. 15 ustawy o fundacjach). W tych przypadkach fundacja musi być zlikwidowana. Likwidacja może ponadto nastąpić na podstawie przepisów kodeksu cywilnego. Dotyczą one sytuacji gdy, fundacja nie może prowadzić swoich spraw z braku powołanych do tego organów, a sąd ustanawia dla niej kuratora. Kurator powinien doprowadzić do niezwłocznego powołania organów, a w razie potrzeby do jej likwidacji (art. 42 kodeksu cywilnego).

Sposób likwidacji fundacji może zostać określony w statucie, a jeśli nie ma w nim stosownych postanowień, sposób likwidacji określa sąd. Statut może również wskazywać osoby, które będą likwidatorami fundacji, a także przeznaczenie majątku pozostałego po likwidacji. Niedopuszczalne natomiast są postanowienia statutu o możliwości powrotu środków majątkowych pozostałych po likwidacji do fundatora.

Decyzje podejmowane w przedmiocie likwidacji nie prowadzą od razu do utraty osobowości prawnej przez fundację, lecz stanowią wyłączenie przesłankę wszczęcia postępowania likwidacyjnego fundacji. Po jego zakończeniu likwidator jest upoważniony i zarazem zobowiązany do wystąpienia z wnioskiem o wykreślenie fundacji z rejestru. W momencie wykreślenia fundacja traci osobowość prawną.

2.7. Zalety i wady fundacji jako formy prawnej dla LGD

Fundację cechuje „spersonifikowanie” majątku, przejawiające się w tym, że o jego przeznaczeniu decyduje wola fundatora wyrażona w akcie fundacyjnym i statucie.

Cel, dla którego może zostać powołana fundacja musi być **społecznie lub gospodarczo użyteczny**. Ustawodawca położył więc nacisk na majątek i społeczną lub gospodarczą użyteczność celu. Jeżeli cel nie będzie spełniał tego warunku, nie można skutecznie powołać fundacji, co jest istotnym ograniczeniem. W tym zakresie szersze możliwości stwarza stowarzyszenie, gdyż ustawa o stowarzyszeniach nie stawia żadnych ograniczeń co do celów, byle tylko były one zgodne z obowiązującym w Polsce porządkiem prawnym. Ponadto mogą one być zmieniane przez walne zebranie członków stowarzyszenia.

Fundacja już w chwili utworzenia musi mieć jakiś **majątek**. Nie wystarczy jednak symboliczna złotówka, bowiem majątek ten musi zapewniać możliwość realizacji celów fundacji. W razie wyczerpania się środków finansowych i majątku fundacji, podlega ona likwidacji. Nie jest możliwe, by fundacja istniała i działała mimo braku środków. Inaczej jest w stowarzyszeniu – opiera się ono przede wszystkim na społecznej pracy jego członków, jest więc teoretycznie możliwe, by nie miało żadnego majątku. Jeżeli jednak dana osoba prawna ma realizować cele długofalowe, dla osiągnięcia których konieczne jest wydatkowanie środków, forma prawna fundacji będzie bardziej korzystna – już na początku zapewnione są środki na działanie.

Jak wskazano wyżej, do **utworzenia fundacji** wystarczy wola jednego **fundatora**, co znacznie przyspiesza procedurę jej zakładania, bowiem nie trzeba czekać na zgromadzenie określonej liczby osób (np. 15 jak w przypadku stowarzyszenia). Należy jednak pamiętać, że grono fundatorów jest zamknięte – nie mogą do niego dołączyć nowe osoby, a uprawnienia fundatora (np. do wyboru członków organów fundacji) nie przechodzą na jego następców

prawnych (np. spadkobierców). W momencie śmierci fundatora uprawnienia te wygasają. Okoliczność tę należy mieć na względzie zapraszając określone osoby do współpracy przy zakładaniu fundacji, jak i ustalając jej statut, gdyż przy złych zapisach brak fundatora może sparaliżować funkcjonowanie fundacji. Jednak w porównaniu z regulacjami dotyczącymi stowarzyszenia sytuacja w fundacji jest o tyle korzystna, że stowarzyszenie ulega rozwiązaniu, gdy liczba jego członków spadnie poniżej 15.

Fundacja ulega likwidacji wyłącznie w opisanych wyżej przypadkach. Fundatorzy ani inne osoby nie mogą podjąć swobodnej decyzji o jej likwidacji. Inaczej jest w stowarzyszeniu, gdyż jego członkowie uchwałą walnego zebrania mogą zdecydować o rozwiązaniu. Jeżeli jednak dana osoba prawna ma działać w ramach Programu LEADER+, dla realizacji jego celów lepiej dostosowana jest forma fundacji. Gwarantuje ona bowiem trwałość istnienia danego podmiotu, niezależnie od zmiennej woli osób, które ją utworzyły.

Oświadczenie o ustanowieniu fundacji jest niezmiennalne. Nie będzie zatem można zmienić po jego złożeniu decyzji co do celu fundacji czy w zakresie majątku pierwotnego fundacji. Z tego względu korzystne jest elastyczne określenie celu jako ogólnego kierunku działań. Zawsze bowiem można ogólny zamysł sprecyzować w statucie fundacji, gdyż ten można zmieniać na zasadach wyżej opisanych. Do majątku pierwotnego fundacji nie będzie można niczego dodać ani niczego zeń ująć, jednak majątek fundacji może się zmieniać w trakcie jej działania. Istotne jest również, że zgodnie z art. 16 ustawy o fundacjach nabycie przez fundację w drodze spadku, zapisu lub darowizny pieniędzy lub innych rzeczy ruchomych albo praw majątkowych jest wolne od podatku od spadków i darowizn.

Ustawa o fundacjach daje dużą swobodę w zakresie wyboru osób upoważnionych do określania statutu fundacji. Jak wskazano wyżej ma tę możliwość zarówno fundator, jak inne osoby fizyczne lub prawne przez niego wskazane. Jest to o tyle korzystne, że osoby, które będą ustalały statut, mogą mieć do tego lepsze przygotowanie fachowe lub być bardziej obeznane z realiami, w których funkcjonować będzie fundacja, a zatem ustalą statut w takiej formie, która najpełniej zapewni realizację celów fundacji.

Ustawa o fundacjach zawiera upoważnienie dla Rady Ministrów do określenia w drodze rozporządzenia ulg i zwolnień z tytułu przeznaczenia zysków z działalności gospodarczej fundacji na realizację jej zadań statutowych, inne niż ulgi i zwolnienia określone w innych ustawach.

Fundacja korzysta też ze zwolnień określonych w ustawie z dnia 15 lutego 1992 roku o podatku dochodowym od osób prawnych (tekst jednolity Dz.U. 2000, nr 54, poz. 654 ze zmianami). Wolne od podatku są zgodnie z art. 17 ust. 1 tej ustawy między innymi dochody fundacji, których celem statutowym jest działalność naukowa, naukowo-techniczna, oświatowa, kulturalna, w zakresie kultury fizycznej i sportu, ochrony środowiska, wspierania inicjatyw społecznych na rzecz budowy dróg i sieci telekomunikacyjnej na wsi oraz zaopatrzenia wsi w wodę, dobroczynności, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, rehabilitacji zawodowej i społecznej inwalidów oraz kultu religijnego - w części przeznaczony na te cele.

Odliczenia od podatku dochodowego przysługują osobom fizycznym dokonującym darowizny na rzecz fundacji, pod warunkiem, że cele przez nią realizowane są zbieżne ze wskazanymi w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych. W rzeczywistości są one tożsame z określonymi w poprzednim akapicie. Jest to zatem zachęta tak dla fundacji, jak i jej przyszłych donatorów.

Jak już wcześniej wspomniano, fundacja może starać się o status organizacji pożytku publicznego. O tym, czym dokładnie jest taka organizacja, będzie mowa w dalszej części niniejszej broszury. W tym miejscu warto wspomnieć, że uzyskawszy taki status fundacja może korzystać z ułatwień przy staraniu się o dofinansowanie ze źródeł publicznych krajowych i zagranicznych, a uzyskane w ten sposób dochody również korzystają ze zwolnienia z podatku dochodowego do osób prawnych.

3. LGD JAKO STOWARZYSZENIE

3.1. Status prawny stowarzyszenia

Podstawowym aktem prawnym regulującym problematykę stowarzyszeń jest Konstytucja z dnia 2 kwietnia 1997 r. oraz ustawa z dnia z 7 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach (tekst jednolity z 2001 roku Dz. U. Nr 79 poz. 855 zmieniony Dz. U. Nr 96 poz. 874 z 2003 roku oraz Dz. U. Nr 102 z 2004 roku poz.1055) zwana w niniejszym opracowaniu Ustawą. Ponadto przepisy dotyczące stowarzyszeń znajdują się w innych ustawach, przywołanych wcześniej w rozdziale o fundacjach (patrz str. 8).

W myśl przepisów Ustawy przez stowarzyszenie należy rozumieć dobrowolne, samorządne i trwałe zrzeszenie o celach niezarobkowych. Stowarzyszenie ucieleśnia gwarantowaną Konstytucją a także Powszechną Deklaracją Praw Człowieka oraz Międzynarodowym Paktem Praw Obywatelskich i Politycznych wolność obywateli do zrzeszania się a także prawo do równego - bez względu na przekonania - czynnego uczestniczenia w życiu publicznym oraz wyrażania zróżnicowanych poglądów a także realizację indywidualnych zainteresowań. Istotnym elementem odróżniającym stowarzyszenie od innych wspólnot społecznych jest wyznaczenie określonego, niezarobkowego celu, którego osiągnięcie ma służyć zaspokajaniu potrzeb zrzeszających się osób a także szerszej społeczności.(art. 2 ust.1 ustawy).

Funkcjonowanie stowarzyszeń jest oparte na trzech przesłankach: **dobrowolności, samorządności i trwałości**. Przez **dobrowolność** należy rozumieć swobodne prawo do stworzenia stowarzyszenia, a także swobodę występowania ze stowarzyszenia. Nikt nie może być przymuszony do uczestnictwa w stowarzyszeniu. Stowarzyszenie jest w ścisłym tego znaczeniu instytucją **samorządną** to jest samodzielną prawnie i finansowo; swobodnie określającą kryterium członkostwa, cele, programy i metody działania, swoją strukturę organizacyjną, niezależnie kreującą akty wewnętrzne wyznaczające ramy jej działania. **Trwałość** jest pochodną cechą stowarzyszenia, gdyż stowarzyszenie istnieje tak długo, jak długo cel łączy członków we wspólnym działaniu i nadaje sens jego istnieniu. Wymóg trwałości nie pozwala na zakwalifikowanie jako stowarzyszenia tych organizacji, które są tworzone dla realizacji jednorazowego zadania. Zadania stowarzyszenia muszą być długofalowe i w znacznym stopniu niezależne od upływu czasu.

Ustawa określa, iż cel nie może być zarobkowy, jednak nie stawia w tym zakresie żadnych dodatkowych wymogów. Celem zatem nie może być prowadzenie działalności gospodarczej i osiągnięcie zysku. Niemniej stowarzyszenie może prowadzić działalność gospodarczą z tym zastrzeżeniem, iż dochód z tej działalności nie może być przeznaczony do podziału pomiędzy członków a musi służyć realizacji celów statutowych. Cel ustala samo stowarzyszenie wpisując je do statutu.

Przejawem samodzielności stowarzyszenia jest wyposażenie go przez ustawę w osobowość prawną oraz prawo do wypowiedzania się w sprawach publicznych.

3.2. Członkostwo w stowarzyszeniu

Prawo zrzeszania się w stowarzyszeniu obejmuje przede wszystkim **osoby fizyczne**. W ograniczonym zakresie mogą zrzeszać się osoby prawne.

Prawo tworzenia stowarzyszenia przysługuje osobom fizycznym - obywatelom polskim jak i cudzoziemcom, pod warunkiem posiadania pełnej zdolności do czynności prawnych i nie pozbawionych praw publicznych prawomocnym wyrokiem karnym. W ustawodawstwie polskim

osobą spełniająca te przesłankę jest osoba pełnoletnia, a więc taka, która ukończyła 18 lat i nie jest całkowicie ubezwłasnowolniona albo osoba małoletnia (nie ukończyła 18 lat), która uzyskała pełnoletność poprzez zawarcie małżeństwa. Cudzoziemcy mogą tworzyć stowarzyszenia pod warunkiem zamieszkiwania na terytorium Polski.

Członkiem już istniejącego stowarzyszenia mogą zostać osoby małoletnie w wieku od 16 do 18 lat, mające ograniczoną zdolność do czynności prawnych. Korzystają one z czynnego i biernego prawa wyborczego z tym, że w składzie zarządu stowarzyszenia większość muszą stanowić osoby o pełnej zdolności do czynności prawnych. Małoletni poniżej 16 roku życia mogą być członkami stowarzyszenia za zgodą swoich przedstawicieli ustawowych wg zasad określonych w poszczególnych statutach stowarzyszeń, jednak bez prawa udziału w głosowaniu na walnych zebraniach oraz bez czynnego i biernego prawa wyborczego w wyborach do władz stowarzyszenia.

Osobom prawnym ustawa przyznała **prawo bycia członkiem wspierającym stowarzyszenia**. Brak jednak w ustawie przepisów uszczegółwiających ich faktyczną sytuację prawną. Z uwagi jednak na omówioną powyżej samodzielność stowarzyszenia należy uznać, iż pozycję członka wspierającego może regulować statut. Zatem od swobodnej decyzji założycieli stowarzyszenia, czy też później walnego zgromadzenia zmieniającego statut będzie zależeć, czy prawa korporacyjne takiego członka są pełne, czy też ograniczone. Jak wynika z samej nazwy członek ten może niewątpliwie w różnej formie wspierać stowarzyszenie w sposób mniej lub bardziej szczegółowo określony w statucie.

Zróznicowanie członków na osoby fizyczne i prawne skutkuje odmiennymi czynnościami prawnymi, których należy dokonać dla uzyskania członkostwa w stowarzyszeniu. Jest to ważne zagadnienie dla LGD, która składa się z podmiotów gospodarczych, społecznych oraz publicznych, w tym gmin wiejskich lub miejsko-wiejskich.

Z uwagi na korporacyjny charakter stowarzyszenia podstawowym jego podmiotem jest członek stowarzyszenia. Prawo o stowarzyszeniach dzieli członków na zwyczajnych i wspierających. Członkiem zwyczajnym może być wyłącznie osoba fizyczna zaś wspierającym osoba prawna lub fizyczna. Osobami prawnymi uczestniczącymi formalnie w LGD mającej formę stowarzyszenia mogą być zarówno przedsiębiorcy działający w formie spółek prawa handlowego czy przedsiębiorstw państwowych jak i organizacje społeczne oraz inne podmioty zbiorowe np. fundacje, stowarzyszenia i gminy.

O możliwości przystąpienia do stowarzyszenia osoby prawnej decydują zarówno przepisy regulujące jej ustrój jak również statut danego stowarzyszenia. Stosunek członkostwa w stowarzyszeniu przejawia cechy prawne cywilne i organizacyjne. Elementy prawne członkostwa wynikają z norm powszechnie obowiązujących (ustawy Prawo o stowarzyszeniach) zaś cechy organizacyjne z obowiązującego wewnątrz stowarzyszenia statutu. Na tle oceny charakteru stosunku członkostwa występują dwie koncepcje.

Zwolennicy pierwszej twierdzą, iż większość stosunków wewnątrz organizacyjnych w stowarzyszeniach nie nosi charakteru prawnego a jest pozaprawnym stosunkiem społeczno-organizacyjnym. Przedmiotem tego stosunku jest określone zachowanie członków lub organów stowarzyszenia, objęte określoną statutom sferą działania stowarzyszenia. Za organizacyjnym charakterem członkostwa przemawia fakt, iż statut stowarzyszenia jest normą organizacyjną, którą to normę członek ma obowiązek przestrzegać. Członek jest zobligowany podporządkować się uchwałam i poleceniom władz stowarzyszenia. Poprzez wstąpienie do stowarzyszenia członek pozbawia się części swoich praw i ogranicza swoją swobodę. Jednocześnie realizuje wolność zrzeszania się. Egzekwowanie podporządkowania się normom organizacyjnym możliwe jest tylko przez stosowanie sankcji organizacyjnych.

Podstawowym prawem członków jest możliwość wpływu na działalność organizacji przez przyznanie im czynnego i biernego prawa wyborczego oraz wykluczenie zasady

bezwzględnej podległości członków organizacji. Członkowie mogą egzekwować swoje prawa przyznane im przez statut tylko na drodze organizacyjnej. Nie przysługuje im droga sądowa.

Zgodnie z drugą koncepcją przystąpienie do stowarzyszenia ma charakter umowy cywilnej, a członkowie mogą egzekwować swoje prawa na drodze sądowej. Drogę sądową przewiduje art. 40 kodeksu postępowania cywilnego stanowiący np. podstawę dochodzenia ustalenia nieważności uchwały organu stowarzyszenia. Tę tezę potwierdzają także orzeczenia Sądu Najwyższego, który w uchwale z 6 stycznia 2005 r. uznał, iż „roszczenia członka stowarzyszenia o ochronę jego członkostwa przed niezgodnym z prawem lub statutem wykreśleniem ze stowarzyszenia podlega rozpoznaniu na drodze sądowej.” W orzeczeniu tym Sąd Najwyższy przesądził równocześnie cywilny charakter członkostwa, a oświadczenie o przystąpieniu zrównał z umową. Takie rozwiązanie - zdaniem Sądu - zgodne jest z Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz wynikającego zeń prawa do sądu, a także stanowi realizację art. 45 Konstytucji, według którego każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez uzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

Przystąpienie do stowarzyszenia następuje poprzez złożenie deklaracji członkowskiej zawierającej oświadczenie o przystąpieniu. Dopuszczalne jest złożenie takowego oświadczenia przez pełnomocnika. W przypadku członkostwa osób prawnych oświadczenie składa organ tej osoby reprezentujący ją na zewnątrz, w którego skład wchodzi osoby wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego.

Wystąpienie ze stowarzyszenia następuje w wyniku złożenia przez członka jednostronnego oświadczenia woli. Nie jest ono uzależnione od zgody pozostałych członków i zapisy o tej treści w statucie należałoby uznać za nieważne.

Statut może przewidywać usunięcie członka w przypadku zaistnienia określonych sytuacji. Usunięcie skutkuje utratą członkostwa.

Do podstawowych obowiązków członka określonych w Prawie o stowarzyszeniach jest czynne i bierne prawo wyborcze do organów stowarzyszenia, ale nade wszystko do walnego zebrania będącego organem ustawowym. Statuty mogą również określać inne prawa członków. Ich treść zależy od celu stowarzyszenia i sposobu jego realizacji a granicą ich są bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa.

Podobnie jak w przypadku praw, także obowiązki członka zależą od odpowiednich uregulowań statutowych. Do najczęściej występujących obowiązków członków należą: obowiązek opłacania składek, obowiązek pracy społecznej na rzecz stowarzyszenia, obowiązek przestrzegania statutu i obowiązujących w stowarzyszeniu aktów wewnętrznych, czynne popieranie celów stowarzyszenia poprzez propagowanie na zewnątrz polityki stowarzyszenia, aktywny udział w zebraniach stowarzyszenia, konferencjach.

Przy uznaniu cywilnoprawnego charakteru członkostwa członkom stowarzyszenia przysługują roszczenia sądowe o ochronę swoich praw w formie powództwa o :

- uchylenie decyzji o usunięciu członka ze stowarzyszenia,
- naprawienie szkody spowodowanej pozbawieniem członkostwa,
- usunięcia skutków naruszenia dobra osobistego.

Członka ze stowarzyszeniem mogą łączyć obok stosunku członkostwa także inne stosunki prawne dozwolone przez prawo, np. umowa najmu, użyczenia, darowizny. Jak wynika z przyjętej wykładni przepisów o stowarzyszeniu członek stowarzyszenia może być równocześnie jego pracownikiem.

Podmioty gospodarcze w stowarzyszeniu

Podstawowym aktem prawnym regulującym prowadzenie działalności gospodarczej jest ustawa z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej³. W myśl tej ustawy działalność gospodarczą, którą wg definicji ustawowej jest działalność zarobkowa wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa, zawodowa wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły, dozwolona jest każdemu na równych prawach. Przedsiębiorcą zaś jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka nie będąca osobą prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Za przedsiębiorców uważa się także wspólników spółki cywilnej. Warunkiem uruchomienia działalności gospodarczej jest uzyskanie wpisu do Ewidencji Działalności Gospodarczej (EDG) prowadzonej przez gminę lub do Krajowego Rejestru Sądowego prowadzonego przez Sądy Gospodarcze. Wpisowi do EDG podlegają przedsiębiorcy będący osobami fizycznymi zaś do KRS przedsiębiorcy będący osobami prawnymi, w tym spółki prawa handlowego, przedsiębiorstwa państwowe lub zagraniczne, spółdzielnie, jednostki naukowo-badawcze a także inne jednostki, organizacje społeczne i zawodowe posiadające lub nie mające osobowości prawnej w tym m.in. stowarzyszenia i fundacje.

Jak już wcześniej wspomniano status członka stowarzyszenia jest ściśle określony, a wymóg pełnej zdolności do czynności ogranicza de facto krąg uczestników korporacji do osób fizycznych i prawnych. **Zatem członkiem stowarzyszenia, który ma status przedsiębiorcy, może być wyłącznie osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą jednoosobowo bądź w formie spółki cywilnej, spółka prawa handlowego bądź przedsiębiorstwo państwowe, przedsiębiorstwo zagraniczne lub spółdzielnia.** O tym jednak czy dany podmiot może stać się członkiem korporacji decyduje nie tylko wspomniana ustawa Prawo o stowarzyszeniach ale także przepisy szczególne regulujące ustrój poszczególnych instytucji, w tym Kodeks Spółek Handlowych⁴, ustawa o przedsiębiorstwach państwowych⁵, ustawa o przedsiębiorstwach zagranicznych, prawo spółdzielcze⁶, a także statut tego podmiotu.

Najprościej rzecz ma się z **osobami fizycznymi**. Osoba fizyczna wyposażona w zdolność do czynności prawnych wyraża swoją wolę uczestniczenia w stowarzyszeniu poprzez złożenie stosownego oświadczenia woli zgodnie z obowiązującymi w tej materii uregulowaniami statutowymi. Najczęściej przybiera to formę wypełnienia deklaracji członkowskiej o przystąpieniu do stowarzyszenia (po spełnieniu określonych przesłanek, np. wpłacie wpisowego).

W przypadku niemożności złożenia takowego oświadczenia osobiście osoba może złożyć je przez pełnomocnika na podstawie stosownego pełnomocnictwa udzielonego na piśmie i upoważniającego do dokonania przedmiotowej czynności. Pełnomocnictwo winno być opłacone opłatą skarbową w wysokości 15 zł (kwestie pełnomocnictwa regulują przepisy kodeksu cywilnego art. 98 do 109 k.k.).

Osoba fizyczna będąca przedsiębiorcą działa w obrocie prawnym pod firmą. W myśl art. 43 kodeksu cywilnego firmą osoby fizycznej jest jej imię i nazwisko. Do firmy może być włączony także pseudonim lub inne określenie wskazujące przedmiot działalności przedsiębiorcy lub inne określenia dowolnie dobrane. Nazwa firmy winna być ujawniona w EDG i być z nim zgodna.

³ Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. nr 173 poz. 1807 z 02.07.2004 roku z późniejszymi zmianami).

⁴ Ustawa Kodeks Spółek Handlowych (Dz. U. nr 94 poz. 1037 z 15.09.2000 roku z późniejszymi zmianami).

⁵ Ustawa o przedsiębiorstwach państwowych (tekst jednolity z 18.06.2002 roku Dz. U. nr 112 poz. 981 z późniejszymi zmianami: Dz. U. Nr 240, poz. 2055, z 2004 r. Nr 273, poz. 2703, z 2005 r. Nr 167, poz. 1399).

⁶ Ustawa Prawo spółdzielcze (Dz. U. nr 30 poz. 210 z 16.09.1982 roku z późniejszymi zmianami :Dz. U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848, z 2004 r. Nr 99, poz. 1001, z 2005 r. Nr 122, poz. 1024).

Co do uczestnictwa w stowarzyszeniu **przedsiębiorcy będącego osobą prawną** może ono przybrać wyłącznie formę członka wspierającego na zasadach określonych w statucie. Przedsiębiorcami będącymi osobami prawnymi są: spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki akcyjne, przedsiębiorstwa państwowe i zagraniczne oraz spółdzielnie. **Wprowadzenie osoby prawnej do stowarzyszenia winno być poprzedzone następującymi czynnościami :**

- sprawdzeniem statutu tej osoby prawnej co do możliwości jego uczestniczenia w stowarzyszeniu,
- sprawdzeniem statutu co do kompetencji poszczególnych organów osoby prawnej w przedmiocie wyrażenia zgody na uczestniczenie osoby w stowarzyszeniu,
- sprawdzeniem KRS w zakresie organu uprawnionego do reprezentowania osoby prawnej, osób wchodzących w jego skład oraz sposobu reprezentacji,
- pozyskaniem odpisu z KRS w przedmiocie reprezentacji oraz uzyskaniem poświadczonego notarialnie odpisu uchwały stosownego organu, zezwalającego na przystąpienie do stowarzyszenia i zaciągnięcie zobowiązań finansowych, jeżeli takowe są związane z przystąpieniem do stowarzyszenia,
- w razie wątpliwości sprawdzenie wzoru podpisów osób reprezentujących osobę prawną. Wzór umieszczony jest w aktach rejestrowych i jest powszechnie dostępny.

Należy pamiętać, że osoba prawna działa wyłącznie poprzez swoje organy w sposób przewidziany w ustawie oraz obowiązującym ją statucie. Zasady i sposób reprezentacji osoby prawnej będzie miał znaczenie nie tylko przy czynnościach związanych z wstępowaniem do stowarzyszenia, ale także gdy osoba prawna a właściwie jej przedstawiciel ustawowy będzie zasiadał w gremiach władz stowarzyszenia. Informację o zasadach reprezentacji można uzyskać z KRS wnosząc o jego skrócony odpis.

Przedsiębiorca będący osobą prawną nie może uczestniczyć w tworzeniu stowarzyszenia, które może być utworzone wyłącznie przez osoby fizyczne w ilości przynajmniej 15. Osoba prawna może być tylko członkiem wspierającym.

Z uwagi na fakt, iż ustawa nie definiuje pojęcia członka wspierającego, w doktrynie przeważa pogląd, iż status tego członka może być unormowany w statucie stowarzyszenia. Statut może określać kryteria, które musi spełnić osoba prawna aby zyskała status członka wspierającego, przyznać członkowi wspierającemu czynne i bierne prawo wyborcze, a także uzależnić członkostwo od stosownego udziału finansowego.

Organizacje społeczne w stowarzyszeniu

Kolejna grupa podmiotów mogących uczestniczyć w działalności LGD są **organizacje społeczne**. Brak w polskim ustawodawstwie uniwersalnej definicji organizacji społecznej. W kodeksie postępowania administracyjnego, cywilnego i karnego tego terminu użyto dla organizacji zawodowych, samorządowych, spółdzielczych i innych.

Pod pojęciem „organizacji społecznych” zwykle się uważać różne organizacje osób fizycznych i prawnych połączone wspólnym celem, o trwałym systemie organizacyjnym, nie będące jednostkami administracji publicznej rządowej i samorządowej a jednocześnie nie wykazujące cech przedsiębiorcy, a więc nie nastawione na uzyskiwanie zysku (zarobku).

Instytucje społeczne występują w różnych przepisach, z których każde odmiennie regulują ich status prawny. Do organizacji społecznych należą obok stowarzyszeń również: fundacje, związki stowarzyszeń, partie polityczne, PCK, Polski Związek Łowiecki, samorządowe organizacje zawodowe (architektów, adwokatów, radców prawnych, inżynierów, rolników, przedsiębiorców, pracodawców, pracowników służby zdrowia), związki zawodowe, związki wyznaniowe i wiele innych.

Większość z tych organizacji działa na podstawie ustaw, wyposażona jest w osobowość prawną, funkcjonuje w ramach określonej struktury i zarejestrowana jest w KRS. Podobnie jak w przypadku przedsiębiorców, przystąpienie organizacji społecznej do stowarzyszenia wymaga

podjęcia określonych czynności w szczególności podjęcia stosownej uchwały przez odpowiedni organ organizacji o wyrażeniu zgody na przystąpienie do stowarzyszenia oraz złożenia stosownego oświadczenia woli przez osobę reprezentującą organizację.

Organizacja społeczna podobnie jak przedsiębiorca będący osobą prawną, może być wyłączenie członkiem wspierającym stowarzyszenia.

Gminy w stowarzyszeniu

Niebagatelną rolę w tworzeniu LDG ma **samorząd gminny**. W myśl ustawy o samorządzie gminnym gmina ma osobowość prawną, co przesądza udział gminy w stowarzyszeniu wyłącznie w postaci członka wspierającego. Z tych też względów gmina nie może formalnie uczestniczyć w stowarzyszeniu jako członek założyciel. Niemniej z uwagi na stymulującą rolę samorządu w pobudzaniu lokalnych inicjatyw, znajomość miejscowych realiów, a nade wszystko konieczność dostosowania Zintegrowanych Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich do istniejących w gminie planów zagospodarowania przestrzennego lub przyjętych przez gminę strategii rozwoju, faktyczny udział gminy w tworzeniu stowarzyszenia jest niezbędny. Udział gminy na etapie integrowania lokalnych przedsiębiorców oraz organizacji działających na terenie gminy mógłby polegać na podjęciu inicjatywy zorganizowania spotkania, przygotowania stosownych informacji na temat Programu LEADER+, udostępnienia lokalu, sprzętu oraz materiałów biurowych, zorganizowania pomocy merytorycznej, w tym także prawnej, a także faktycznego uczestniczenia w spotkaniu komitetu założycielskiego przyszłego stowarzyszenia. Pomoc gminy w przygotowaniu stosownych dokumentów do utworzenia i rejestracji stowarzyszenia, w szczególności przy wykorzystaniu Gminnych Centrów Informacji mogłaby w znacznym stopniu przyspieszyć proces tworzenia stowarzyszenia. Na tym etapie gmina może działać przez swych pracowników. Realizacja II etapu tj. przystąpienia przez gminę do stowarzyszenia wymaga podjęcia przez radę gminy uchwały o wyrażeniu woli przystąpienia do stowarzyszenia w myśl art.18 ustawy o samorządzie gminnym⁷, wyasygnowaniu stosownych środków finansowych oraz złożeniu stosownego oświadczenia przez burmistrza lub wójta.

3.3. Struktura organizacyjna stowarzyszenia, kompetencje organów, zasady reprezentacji

Struktura organizacyjna stowarzyszenia

W myśl art. 38 kodeksu cywilnego każda osoba prawna działa poprzez swoje organy. Prawo o stowarzyszeniach wymienia trzy organy: walne zebranie członków, zarząd i organ kontroli (art. 11 ustawy).

Organy stowarzyszenia można podzielić na: uchwałodawcze, wykonawcze i kontrolne. Z uwagi na ich obligatoryjność można wydzielić organy obligatoryjne do których należą: walne zgromadzenie, zarząd i organ kontroli oraz organy fakultatywne, których istnienie uzależnione jest od woli członków i uregulowań statutowych.

Najwyższą władzą stowarzyszenia jest **walne zebranie**, które składa się ze wszystkich członków stowarzyszenia, w przypadku osób prawnych z ich przedstawicieli. Przepisy dopuszczają, by w przypadku, gdy liczba członków przekroczy określoną w statucie wielkość, w miejsce zebrania członków powołać zebranie delegatów. W takich przypadkach statut musi określać zasady wyboru delegatów i czas trwania ich kadencji. Zebranie delegatów występuje na ogół wówczas, gdy z uwagi na ilość członków jest niemożliwe lub w znacznym stopniu utrudnione zwołanie i odbycie zebrania członków.

Kompetencje walnego zebrania określa statut. Do najważniejszych należą :

- uchwalanie statutu i jego zmian,

⁷ Ustawa o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. Nr 16, poz. 95 z dnia 8 marca 1990 r. z późniejszymi zmianami).

- wybór zarządu i jego odwołanie,
- wybór komisji rewizyjnej lub innego organu kontroli wewnętrznej,
- podejmowanie uchwał w najważniejszych dla stowarzyszenia sprawach takich jak: rozwiązania stowarzyszenia, nabycia i zbycie nieruchomości, wyrażenia zgody na zaciągnięcie zobowiązań przekraczających kwotę, do której zobowiązanie zaciąga zarząd, wyrażania zgody na podjęcie kredytu lub zaciągnięcie pożyczki,
- podejmowanie uchwał w sprawach finansowych tj. uchwalanie planów finansowych, przyjmowanie sprawozdania finansowego i z działalności zarządu oraz udzielania z tego tytułu absolutorium jego członkom,
- ustalanie programu działania stowarzyszenia,
- ustalanie wysokości wkładów członkowskich oraz składek członkowskich itp.

Walne zebranie podejmuje decyzje w formie uchwały, w drodze głosowania. Zgodnie z zasadą demokracji w głosowaniu wszyscy członkowie mają równą ilość głosów. W głosowaniu mogą brać udział także członkowie wspierający, jeśli statut zapewni im takowe prawo. W głosowaniu nie mają prawa brać małoletni poniżej 16 roku życia. Uchwały zapadają przynajmniej zwykłą większością głosów (więcej głosów za uchwałą niż przeciw). Statut może jednak wprowadzić większość bezwzględną (50% + 1 głos) lub większością kwalifikowaną np. 2/3 lub 3/5 ważnie oddanych głosów.

Kolejnym obligatoryjnym organem stowarzyszenia jest **zarząd**. Wyboru zarządu zgodnie z ustawą dokonuje walne zebranie, chyba że zarząd został wybrany przed rejestracją przez założycieli stowarzyszenia. Skład zarządu, jego kadencje i kompetencje określa statut. Do najważniejszych należą:

- reprezentowanie stowarzyszenia na zewnątrz,
- kierowanie bieżącą działalnością stowarzyszenia,
- zaciąganie w imieniu stowarzyszenia zobowiązań finansowych.

Zasadą winna być **kolegialność**. Statut powinien określać, czy oświadczenia woli w imieniu stowarzyszenia składają wszyscy członkowie zarządu czy też kilku z nich, czy jednocześnie powinno działać dwóch czy wystarczy, że każdy z osobna. Statut może także określać, że zaciągnięcia zobowiązania powyżej pewnej kwoty wymaga zgody walnego zebrania. Bez tej zgody czynność prawna nią objęta nie dochodzi do skutku.

Nie mogą być członkami zarządu stowarzyszenia osoby, wobec których orzeczono karę pozbawienia prawa prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce prawa handlowego, przedsiębiorstwie, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu. Uważa się, że powołanie takiej osoby jest czynnością sprzeczną z prawem i nieważną (art. 58 kodeksu cywilnego). Dane określające organ uprawniony do reprezentacji, sposób reprezentowania, dane osób wchodzących w skład zarządu wpisuje się do KRS. Na podstawie orzeczeń sądów przyjęto się uważać, że wpis ten ma charakter deklaratoryjny, co oznacza, że nie jest warunkiem koniecznym podjęcia ważnej uchwały. Innymi słowy uchwała zarządu wywiera skutki od chwili jej podjęcia, a nie od momentu uprawomocnienia się postanowienia sądu o zarejestrowaniu zarządu.

Trzecim organem ustawowym niezbędnym do funkcjonowania stowarzyszenia jest **organ kontroli**. Na ogół przybiera on formę **komisji rewizyjnej**. Kompetencje tej komisji powinien określać statut.

Do zwyczajowych kompetencji komisji rewizyjnej należą:

- kontrola działalności zarządu pod kątem celowości i legalności (zgodności z prawem),
- kontrola rocznych sprawozdań z działalności zarządu i sprawozdań finansowych oraz wydawanie opinii w tym zakresie,
- występowanie do walnego zebrania o udzielenie absolutorium członkom zarządu z tytułu złożonego sprawozdania,
- wykonywanie innych czynności zleconych przez zebranie członków.

W komisji nie powinni zasiadać członkowie spokrewnieni z członkami zarządu tak, aby nie wywoływali podejrzeń o stronniczość.

Statuty mogą przewidywać powołanie innych organów, na przykład sądów koleżeńskich, komisji tematycznych/problemowych albo sądów polubownych, których celem jest rozpoznawanie spraw o naruszenie postanowień statutowych.

3.4. Majątek stowarzyszenia

Prawo o stowarzyszeniach wskazuje źródła majątku stowarzyszenia. Może on pochodzić z: składek członkowskich, darowizn, spadków, dochodów z własnej działalności gospodarczej, z dochodów z majątku stowarzyszenia oraz z ofiarności publicznej. O niezarobkowym charakterze stowarzyszenia decyduje kolejność wymienionych źródeł. Na pierwszym miejscu ustawa wymienia składki jako podstawowe źródło dochodu. Nadto istotnym źródłem dochodu jest praca społeczna członków oraz dotacje.

Szczególnym rodzajem darowizny mogą być **darowizny nieruchomości** będących własnością Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego. W myśl ustawy o gospodarce nieruchomościami⁸, Skarb Państwa i jednostki samorządu terytorialnego mogą w drodze darowizny przekazywać nieruchomości stowarzyszeniom, które uzyskały status organizacji pożytku publicznego. Umowę darowizny zawiera się w formie aktu notarialnego, w którym określa się cel, na który darowizna winna być wykorzystana. Cel ten musi się pokrywać z działalnością wymienioną w art. 68 ustawy o gospodarce nieruchomościami i powinien być wpisany do statutu stowarzyszenia. W przypadku niewykorzystania nieruchomości na cel przewidziany w umowie darczyńca jest zobowiązany darowiznę odwołać. Darowizny wykonywane są w imieniu Skarbu Państwa przez właściwego starostę za zgodą wojewody, a w przypadku jednostki samorządu terytorialnego przez organ wykonawczy za zgodę rady (gmina) lub sejmiku (województwo). Uprawnionym do przekazania nieruchomości na cele publiczne na wskazanych powyżej zasadach jest także Agencja Nieruchomości Rolnych, Agencja Mienia Wojskowego oraz Wojskowa Agencja Mieszkaniowa.

Darowizny nieruchomości i ruchomości mogą dokonywać osoby fizyczne i prawne, w szczególności przedsiębiorcy, którym ustawy podatkowe (o podatku od osób fizycznych i podatku od osób prawnych) gwarantują możliwość odliczenia od podstawy opodatkowania darowizn pieniężnych przekazanych na cele określone w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie⁹ organizacjom pozarządowym i innym prowadzącym działalność pożytku publicznego w sferze zadań publicznych. Osoby prawne mogą obniżyć podstawę opodatkowania o darowizny do wysokości 10% dochodu (art. 18 ust. 1 pkt. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych) zaś osoby fizyczne do wysokości 6% dochodu (art. 26 ust. 1 pkt. 9 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych).

Ponadto każdy podatnik może 1% swojego dochodu wynikającego z zeznania podatkowego przeznaczyć na rzecz dowolnej wybranej organizacji pożytku publicznego.

Źródłem dochodu stowarzyszenie mogą być też **dochody z jego majątku** np. w postaci czynszu z najmu lub dzierżawy własnych nieruchomości, sprzętu a także dywidendy z udziałów w spółkach prawa handlowego do czego stowarzyszenia ma prawo jako niezależna osoba prawna.

Istotny udział w powstawaniu majątku stowarzyszenia ma **ofiarność publiczna**. Kwestie związane z publicznym pozyskiwaniem dochodów reguluje ustawa o zbiórkach publicznych¹⁰, wprowadzająca możliwość - za zezwoleniem określonych organów władzy - dokonywania

⁸ Ustawa o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. nr 115 poz. 741 z 29.09.1997 roku z późniejszymi zmianami).

⁹ Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. nr 96, poz. 873 z 29.05.2003 roku z późniejszymi zmianami).

¹⁰ Ustawa o zbiórkach publicznych (Dz. U. nr 22, poz. 162 z 15.03.1933 roku z późniejszymi zmianami).

zbiórek publicznych na określone w ustawie cele zbieżne z celami statutowymi stowarzyszenia, jeśli zbiórkę przeprowadza stowarzyszenie.

Wsparciem dla majątku stowarzyszenia są **dotacje**, o czym stanowi art. 35 Prawo o stowarzyszeniach. Dotacja jest instytucją prawa finansów publicznych. Rodzaje dotacji, tryb i sposób jej przekazywania oraz obowiązki dotującego i dotowanego określa ustawa o finansach publicznych¹¹. Generalnie dotacje podzielić można na dotacje podmiotowe, przedmiotowe i celowe, a ze względu na rodzaj podmiotu dotującego na dotacje państwowe i samorządowe. Dotacje mogą w całości pokrywać działalność dotowanego lub też stanowić jej dofinansowanie. Dotacje celowe przekazywane są z budżetu państwa na realizację przez stowarzyszenie określonych zadań lub programu który swym zakresem wyczerpuje zadania określone w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Podstawą udzielonej dotacji jest umowa określająca przedmiot dotacji, sposób realizacji, tryb płatności i rozliczenia oraz zasady kontroli i ewentualnie zwrotu w przypadku wykorzystania jej niezgodnie z prawem. Dotacje przyznawane są także przez jednostki samorządu terytorialnego na realizację zadań bądź wynikających z przywołanej ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie bądź w trybie stosownej uchwały gminy w celu sfinansowania zadań innych niż ujęte w ustawie o pożytku publicznym i wolontariacie, a należących do zadań własnych gmin. Otrzymanie również i tych dotacji poprzedzone jest zawarciem stosownej umowy. Należy pamiętać, iż w myśl ustawy o finansach publicznych oraz ustawy Prawo zamówień publicznych wydatkowanie środków publicznych przez podmiot nie zakwalifikowany do jednostek sektora finansów publicznych następuje w trybie ustawy Prawo zamówień publicznych¹², o ile wartość zamówienia przekroczy kwotę 6000 EURO.

Stowarzyszenie ma prawo prowadzić **działalność gospodarczą** według ogólnych zasad określonych m.in. w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej¹³, nie zastrzeżonych dla innych podmiotów. Z tych też względów uważa się stowarzyszenie za przedsiębiorcę w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Dochód z tej działalności nie może być jednak dzielony pomiędzy członków i może służyć wyłącznie celom statutowym.

Źródłem majątku stowarzyszenia wynikającym z odrębnych przepisów są **nawiązki** tj. dodatkowe kary pieniężne orzekane na rzecz m.in. stowarzyszeń, których podstawowym celem statutowym jest spełnianie świadczeń na cele bezpośrednio związane z: ochroną zdrowia, ochroną środowiska, udzieleniem pomocy poszkodowanym w wypadkach komunikacyjnych, przez sądy karne za popełnienie określonych przestępstw. Otrzymanie zasądzonych nawiązek skutkuje obowiązkiem przekazywania rocznych sprawozdań Ministrowi Sprawiedliwości ze sposobu wykorzystania nawiązek. Nawiązka może być orzeczona wyłącznie na rzecz tych stowarzyszeń, które wpisane zostały do wykazu prowadzonego przez Ministra Sprawiedliwości.

3.5. Procedura tworzenia stowarzyszenia

Powołanie komitetu założycielskiego

Ustawa Prawo o stowarzyszeniach przewiduje możliwość utworzenia stowarzyszenia **wyłącznie przez osoby fizyczne** mające pełną zdolność do czynności prawnych. W tworzeniu stowarzyszenia nie może uczestniczyć osoba prawna – dopiero po jego utworzeniu może ona zostać członkiem wspierającym.

Pierwszą czynnością podjętą w celu założenia stowarzyszenia jest **zwołanie zebrania założycielskiego**. W zebraniu musi uczestniczyć co najmniej 15 osób. W zebraniu

¹¹ Ustawa o finansach publicznych (Dz. U. nr 155, poz. 1014 z 26.11.1998 roku z późniejszymi zmianami).

¹² Ustawa Prawo zamówień publicznych (Dz. U. nr 19 poz. 177 z 29.01.2004 roku z późniejszymi zmianami).

¹³ Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. nr 173, poz. 1807 z 02.07.2004 roku z późniejszymi zmianami).

założycielskim można uczestniczyć poprzez swojego pełnomocnika. Pełnomocnictwo winno mieć formę pisemną i zawierać upoważnienie do konkretnych czynności. Dobrze jest, aby podpis mocodawcy był potwierdzony notarialnie. Jest to istotne przy czynnościach rejestracyjnych.

Podstawowym zadaniem założycieli jest uchwalenie statutu i wybór spośród siebie **komitetu założycielskiego**. Wybór komitetu następuje w formie głosowania zwykłą większością głosów (do komitetu zostają wybrani kandydaci, którzy uzyskali największą liczbę głosów). Utworzenie komitetu winno być udokumentowane stosownym protokołem zawierającym rejestrację wszystkich zdarzeń i czynności oraz: datę, miejscowość, imiona i nazwiska kandydatów do komitetu, liczbę oddanych na nich głosów, liczbę osób biorących udział w głosowaniu, wskazanie kto został wybrany, podpisy założycieli. Protokół musi mieć formę pisemną, może być sporządzony przez notariusza. Liczba osób wchodzących do komitetu może być różna - ustawa Prawo o stowarzyszeniach nie reguluje tej kwestii. Do obowiązków komitetu obok czynności rejestracyjnych należy przede wszystkim uchwalenie statutu.

Statut

Statut jest podstawowym aktem normatywnym regulującym ustrój stowarzyszenia. Przepis art.10 ustawy Prawo o stowarzyszeniach wskazuje obligatoryjne elementy statutu, do których należą:

- **nazwa stowarzyszenia** – przepisy nie wymagają aby w nazwie uwzględnić słowo „stowarzyszenie”, jednak nazwa musi się odróżniać od nazw innych instytucji i organizacji.
- **teren działania** – teren działania stowarzyszenia może obejmować cały kraj lub mniejsze terytorium.
- **siedziba stowarzyszenia** – siedzibą stowarzyszenia jest miejscowość, w której siedzibę ma jej organ zarządzający. Od siedziby należy odróżnić adres, który zawiera ulicę, numer domu, lokalu. Wskazanie siedziby ma znaczenie dla określenia właściwości miejscowej sądu rejestrowego i organu nadzoru
- **cele i sposoby ich realizacji** – cel stowarzyszenia nie może być sprzeczny z Konstytucją i nie może mieć charakteru zarobkowego. Poza tym cel winien oddawać kierunek działalności stowarzyszenia.
- sposób nabywania i utraty **członkostwa**, przyczyny utraty, oraz prawa i obowiązki członka - statut powinien określać czynności, które musi wykonać kandydat na członka aby uzyskać członkostwo a także organy właściwe do podejmowania decyzji w tym zakresie.
- **władze stowarzyszenia** - tryb dokonywania ich wyboru, uzupełniania składu, oraz ich kompetencje (sposób reprezentowania stowarzyszenia oraz zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki ważności jego uchwał) - ustawa zastrzega obligatoryjność niektórych organów. Co do ich kompetencji pozostawia się swobodę wyboru założycielom.
- sposób uzyskiwania **środków finansowych** oraz ustanawiania **składek** - statut powinien określać podstawy finansowe stowarzyszenia a także wskazywać sposób ustanawiania składek jako podstawowego źródła finansowania.
- zasady dokonywania **zmian statutu** - statut powinien przede wszystkim określać wymagana większość jaką dokonywane są zmiany statutu. Przepisy statutu mogą także zakładać przed uchwaleniem zmian obowiązek konsultacji.
- sposób **rozwiązania stowarzyszenia** - w statucie winno być określone jaką większością głosów walne zebranie podejmuje uchwałę o rozwiązaniu stowarzyszenia oraz jakie musi być kworum. Statut może też zawierać postanowienia wskazujące sytuacje, w których stowarzyszenie się rozwiązuje, a także kto jest likwidatorem.

Jeśli stowarzyszenie zamierza tworzyć jednostki terenowe, ma obowiązek określić w statucie strukturę organizacyjną i zasady tworzenia tych jednostek.

Jeżeli w miejsce walnego zebrania statut przewiduje zebranie delegatów, statut winien określać zasady wyboru delegatów i czas trwania kadencji.

Statut ze względu na swój cywilistyczny charakter podlega kontroli sądu w toku postępowania rejestrowego. Statut podlega również kontroli organom nadzoru.

Po uchwaleniu statutu komitet założycielski składa do sądu rejestrowego wniosek o zarejestrowanie stowarzyszenia wraz ze statutem, listą założycieli zawierającą imiona i nazwiska, datę i miejsce urodzenia, miejsce zamieszkania oraz własnoręczne podpisy założycieli, protokół z wyboru komitetu założycielskiego, a także informację o adresie tymczasowej siedziby stowarzyszenia.

Rejestracja w Krajowym Rejestrze Sądowym

Stowarzyszenie rejestrowane jest w rejestrze stowarzyszeń wchodzącym w skład Krajowego Rejestru Sądowego (KRS). Stowarzyszenie jest jednym z wielu podmiotów wpisywanych do rejestru stowarzyszeń KRS. Obok stowarzyszeń wpisywane są także: inne organizacje społeczne i zawodowe, fundacje, publiczne zakłady opieki zdrowotnej.

Z chwilą wpisania do rejestru stowarzyszenie uzyskuje osobowość prawną. W trakcie postępowania rejestrowego prawidłowość jego utworzenia kontroluje sąd rejestrowy. Wniosek o zarejestrowanie sąd rejestrowy rozpoznaje niezwłocznie, zaś rozstrzygnięcie winno nastąpić nie później, niż w ciągu 3 miesięcy od dnia złożenia wniosku. Wraz z wpisem wiąże się domniemanie prawdziwości danych nim objętych. KRS jest jawny - każdy ma do niego dostęp.

Postępowanie rejestrowe wszczyna komitet założycielski stowarzyszenia składając **wniosek o wpis** na stosownym formularzu KRS-W20. Wniosek może być składany na formularzach stanowiących wydruki komputerowe lub kserokopie. W przypadku złożenia wniosku z pominięciem urzędowego druku sąd wzywa do uzupełnienia braków pod rygorem zwrotu pisma.

Do wniosku winny być dołączone :

- statut,
- lista założycieli wraz z: imieniem i nazwiskiem, datą i miejscem urodzenia, miejscem zamieszkania, własnoręcznym podpisem,
- protokół z wyboru komitetu,
- informację o adresie tymczasowej siedziby,
- uwierzytelnione notarialnie albo złożone przed sędzią lub upoważnionym pracownikiem sądu wzory podpisów osób upoważnionych do reprezentowania tego podmiotu.

Dokumenty będące podstawą wpisu winny być złożone w oryginałach lub poświadczonych urzędowo odpisach lub wyciągach. Postępowanie jest zwolnione od opłat sądowych. Jeżeli stowarzyszenie chce dokonać wpisu w rejestrze przedsiębiorców musi jednak zapłacić kwotę 1000 zł.

Po złożeniu wniosku sąd przystępuje do jego analizy oraz jego kopie doręcza organowi nadzoru, który może wypowiedzieć się w jego kwestii. Jeśli statut jest zgodny z prawem, a jego założyciele spełniają wymagania ustawowe, to sąd wydaje postanowienie o zarejestrowaniu.

Wpis stowarzyszenia do rejestru może być dokonany niezwłocznie po wydaniu postanowienia pomimo, iż postanowienie nie jest prawomocne. Wpis do rejestru polega na wprowadzeniu do systemu informatycznego danych zawartych w postanowieniu sądu rejestrowego. W aktach rejestrowych wpisuje się wzmiankę o dacie, godzinie i minucie dokonania wpisu w rejestrze.

Sąd odmawia jednak wpisania do rejestru, gdy stowarzyszenie nie spełnia warunków określonych w ustawie. Na postanowienie sądu służy apelacja. Na orzeczenie referendarza sądowego przysługuje skarga do sądu rejonowego w terminie 1 tygodnia.

Wpis stowarzyszenia do rejestru wywołuje skutek konstytutywny tzn. że skutkiem dokonania wpisu jest powstanie stowarzyszenia. Charakteru takiego nie ma wpis zarządu, który to ma charakter deklaratoryjny, co oznacza, że zarząd powstaje z chwilą powołania, a nie wpisu.

W stosunku do danych wpisanych do rejestru obowiązuje dwie zasady:

- po pierwsze - domniemanie prawdziwości z wyjątkiem działu IV rejestru,
- po drugie - zasada jawności oznacza, że każdy ma prawo wglądu do rejestru i może domagać się odpisów, wyciągów i zaświadczeń o danych zawartych w rejestrach, o ile uiszczy odpowiednią opłatę. W przypadku przeglądania akt stowarzyszenia jawność uzależniona jest od tego, czy stowarzyszenie wpisane jest jednocześnie jako przedsiębiorca i prowadzi działalność gospodarczą, czy też nie.

W pierwszym przypadku prawo przeglądania akt rejestrowych przysługuje każdemu, a w drugim przypadku tylko uczestnikom postępowania, a wszystkim innym, gdy otrzymują zezwolenie przewodniczącego.

3.6 Likwidacja stowarzyszenia

Likwidacja stowarzyszenia może nastąpić:

- a) na podstawie własnej uchwały stowarzyszenia o rozwiązaniu, wtedy likwidatorami stowarzyszenia są członkowie zarządu, jeżeli statut lub, w razie braku odpowiednich postanowień statutu, uchwała ostatniego walnego zebrania członków (lub zebrania delegatów) tego stowarzyszenia nie stanowi inaczej,
- b) decyzją sądu na wniosek organu nadzorującego lub prokuratora.

Na wniosek organu nadzorującego sąd wydaje postanowienie o rozwiązaniu stowarzyszenia w razie gdy:

- 1) liczba członków stowarzyszenia zmniejszyła się poniżej liczby członków wymaganych do jego założenia,
- 2) stowarzyszenie nie posiada przewidzianych w ustawie władz i nie ma warunków do ich wyłonienia w okresie nie dłuższym niż rok,
- 3) jego działalność wykazuje rażące lub uporczywe naruszenie prawa albo postanowień statutu i nie ma warunków do przywrócenia działalności zgodnej z prawem lub statutem.

Rozpoznając wniosek o rozwiązanie stowarzyszenia, sąd może zobowiązać władze stowarzyszenia do usunięcia nieprawidłowości w określonym terminie i zawiesić postępowanie. W razie bezskutecznego upływu terminu, sąd, na wniosek organu nadzorującego lub z własnej inicjatywy, przystępuje do rozwiązania stowarzyszenia.

W razie rozwiązania stowarzyszenia przez sąd, zarządza on jego likwidację i wyznacza likwidatora. Obowiązkiem likwidatora jest przeprowadzenie likwidacji w możliwie najkrótszym czasie, w sposób zabezpieczający majątek likwidowanego stowarzyszenia przed nieuzasadnionym uszczupleniem.

Majątek zlikwidowanego stowarzyszenia przeznacza się na cel określony w statucie lub w uchwale walnego zebrania członków (lub zebrania delegatów) o likwidacji stowarzyszenia. W razie braku postanowienia statutu lub uchwały w tej sprawie, sąd orzeka o przeznaczeniu majątku na określony cel społeczny. Koszty likwidacji pokrywa się z majątku likwidowanego stowarzyszenia.

Likwidator po zakończeniu postępowania likwidacyjnego zgłasza do sądu wniosek o wykreślenie stowarzyszenia z KRS.

3.7. Zalety i wady stowarzyszenia jako formy prawnej dla LGD

Stowarzyszenie stanowi jedną z wielu form aktywności społecznej osób fizycznych i prawnych. Przydatność tej formy prawnej dla potrzeb Pilotażowego Programu LEADER+ należy oceniać biorąc pod uwagę zasady tego programu, opisane w rozdziale 1.

Warto podkreślić istotną różnicę pomiędzy stowarzyszeniem a fundacją. Stowarzyszenie ma charakter korporacyjny i spoiwem wiążącym skupiające się w nim osoby jest cel przez nich

wyznaczone. Skład korporacji może być określony liczbowo, a jej substratem są ludzie, czego nie można powiedzieć o fundacji. Fundacja ma charakter zakładu, a ten ma wymiar przede wszystkim majątkowy, stanowiący fundament jej przyszłej działalności, w której niekoniecznie celem jest zaspokajanie potrzeb jej członków. Fundacja poprzez cel określony przez fundatora w statucie oddziałuje na nieograniczony krąg odbiorców. Stowarzyszenie wymaga pracy i aktywności wszystkich swoich członków, integrując w ten sposób związane z nimi lokalne środowisko.

Zalety stowarzyszenia:

1. Niewątpliwą zaletą stowarzyszenia jest możliwość dowolnego kształtowania treści statutu i umieszczenia w nim treści określonej przy kryteriach dostępu, tj. rozwoju obszarów wiejskich a także wyznaczenia terenu działania przede wszystkim do określonej gminy.
2. Z uwagi na fakt, iż ustrój stowarzyszenia uregulowany jest w statucie można w nim zastrzec, iż pewna liczba członków zarządu będzie wybierana przez zgromadzenie, zaś pozostali będą desygnowani przez organizacje społeczne i podmioty gospodarcze. Taki sposób wyboru zapewni, że w zarządzie będzie co najmniej 50% osób wskazanych przez partnerów społecznych i gospodarczych.
3. Gmina wchodząc do stowarzyszenia jako członek wspierający, wnosi swą wiedzę na temat lokalnych potrzeb, możliwości i uwarunkowań, znajomość lokalnych podmiotów oraz doświadczenie organizacyjne, a także zespół wykwalifikowanych pracowników administracyjnych. Rola gminy będzie uzależniona zarówno od faktycznego zaangażowania lokalnych władz samorządowych, jak i od formalnego uregulowania jej statusu w stowarzyszeniu jako członka wspierającego.
4. Istotną zaletą stowarzyszenia jako formy prawnej w przeciwieństwie np. do fundacji jest oparcie działalności stowarzyszenia na pracy społecznej jego członków, co pozwala na wyzwolenie i wykorzystanie społecznej aktywności i kreatywności.
5. Jako zaletę stowarzyszenia można poczytywać oparcie jego działalności na osobach fizycznych i wyeliminowaniu tym samym anonimowości.
6. Struktura władz stowarzyszenia i obowiązek wprowadzenia organu kontroli wewnętrznej skutkuje zwiększeniem bezpieczeństwa, a co za tym idzie większą stabilnością organizacyjną.
7. Podział władzy na uchwałodawczą i wykonawczą oraz zastrzeżenie najważniejszych decyzji dla zgromadzenia członków pozwala najpełniej zrealizować ideę demokracji.
8. Ustawa o stowarzyszeniach pozwala na dużą dowolność w kształtowaniu treści statutu stowarzyszenia, co stwarza szansę na pełne dostosowanie go do sytuacji i potrzeb lokalnej zbiorowości.
9. W postępowaniu rejestracyjnym stowarzyszenie zwolnione jest z opłat sądowych.
10. Stowarzyszenie może prowadzić działalność gospodarczą, zysk przeznaczając na działalność statutową, co skutkuje pełną możliwością uczestnictwa stowarzyszenia w obrocie prawnym i gospodarczym.
11. Stowarzyszenie może pozyskiwać majątek z różnorodnych źródeł i zapewnić sobie samowystarczalność i niezależność finansową.
12. Stowarzyszenie jest sprawdzoną, powszechnie znaną instytucją o długoletniej tradycji, nadzorowaną przez starostę i sąd rejestrowy w zakresie rejestracji i zgodności statutu z prawem, przez co cieszy się społecznym zaufaniem i aprobatą.

Wady stowarzyszenia:

1. Niewątpliwą wadą jest niemożność uczestniczenia gmin w jego tworzeniu.
2. Utworzenie stowarzyszenia wymaga podjęcia określonych działań formalnoprawnych prowadzących do rejestracji oraz uzyskania numeru identyfikacyjnego REGON.

3. Stowarzyszenie jako osoba prawna prowadzi księgi rachunkowe zgodnie z ustawą o rachunkowości¹⁴.
4. Z powyższego względu oraz rozbudowanej struktury organizacyjnej jest organizacją w dużej mierze zbiurokratyzowaną.

¹⁴ Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 roku (tekst jednolity Dz. U. z 2002 r., nr 76 poz. 694 z późniejszymi zmianami).

4. LGD JAKO ZWIĄZEK STOWARZYSZEŃ

4.1. Status prawny związku stowarzyszeń

Związek stowarzyszeń charakteryzuje się tym, iż jego założycielami i członkami są stowarzyszenia bądź inne osoby prawne. Możliwość powoływania związków stowarzyszeń wynika z art. 22 ustawy z dnia 07 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach (tekst jednolity Dz. U. z 2001 roku, nr 79 poz. 855 z późniejszymi zmianami). Art. 22 ustęp 1 tej ustawy stanowi, iż stowarzyszenia w liczbie co najmniej trzech mogą założyć związek stowarzyszeń. Założycielami i członkami związku mogą być także inne osoby prawne, z tym że osoby prawne mające cele zarobkowe mogą być członkami wspierającymi.

Ustawa nie zawiera odrębnych uregulowań prawnych dla związków stowarzyszeń, natomiast zgodnie z art. 22 ustęp 2 przepisy, dotyczące stowarzyszeń, stosuje się odpowiednio również do związków stowarzyszeń.

Podobnie jak stowarzyszenia, związki stowarzyszeń są dobrowolnymi, samorządnymi, trwałymi zrzeszeniami stowarzyszeń bądź innych osób prawnych, mającym cele niezarobkowe.

Są one instytucjami nastawionymi na realizację określonych celów, czemu służyć ma zgromadzony przez nie majątek oraz dochody z działalności gospodarczej, o ile taką działalność prowadzą. Związki stowarzyszeń powinny zatem przeznaczać majątek oraz swoje dochody na realizację celów statutowych, a nie mogą ich dzielić między swoich członków.

Przywołana wyżej ustawa Prawo o stowarzyszeniach nie jest jedynym aktem prawnym stanowiącym podstawę funkcjonowania związków stowarzyszeń. Poza wymienioną ustawą można wymienić również:

- ustawę z dnia 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późniejszymi zmianami),
- ustawę z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późniejszymi zmianami),
- ustawę z dnia 20 sierpnia 1997 roku o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jednolity Dz. U. z 2001 roku, nr 121 poz. 769 z późniejszymi zmianami),
- ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późniejszymi zmianami),
- ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 roku przepisy wprowadzające ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 874 z późniejszymi zmianami),
- ustawę z dnia 02 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 173 poz. 1807 z późniejszymi zmianami).

4.2. Członkostwo w związku stowarzyszeń

Założycielami i członkami związku stowarzyszeń mogą być **stowarzyszenia oraz inne osoby prawne**. Należy jednak pamiętać, iż ustawa Prawo o stowarzyszeniach wymaga, by założycielami związku stowarzyszeń były osoby prawne, w tym co najmniej trzy stowarzyszenia. Tak więc inne osoby prawne mogą być założycielami i członkami stowarzyszenia tylko wtedy, gdy poza nimi założycielami związku będą co najmniej trzy stowarzyszenia. Osoby prawne mające cele zarobkowe mogą być jedynie członkami wspierającymi związek stowarzyszeń. Założycielami i członkami związku stowarzyszeń nie mogą być osoby fizyczne oraz podmioty nie posiadające osobowości prawnej, a więc np. spółki cywilne, spółki jawne.

Ustawa Prawo o stowarzyszeniach nie określa maksymalnej liczby założycieli i członków związku stowarzyszeń, zatem ich liczba może być dowolna. Warto jednak pamiętać, by liczba oraz dobór członków związku były uzależnione od jego celów i sposobu ich realizacji.

Z punktu widzenia wymogów Pilotażowego Programu LEADER+ byłoby korzystne, by już w chwili powstania związku co najmniej 50% jego członków stanowili partnerzy społeczni i gospodarzy. Założycielami związku mogą być wyłącznie co najmniej trzy stowarzyszenia oraz inne osoby prawne, a więc gmina (czynnik publiczny, samorządowy), fundacje, inne związki stowarzyszeń (partnerzy społeczni), spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki akcyjne, spółdzielnie (partnerzy gospodarzy).

4.3. Struktura organizacyjna związku stowarzyszeń, kompetencje organów, zasady reprezentacji

Walne zebranie członków jest najwyższą władzą w związku stowarzyszeń. Zebranie, w przeciwieństwie do innych organów, nie jest kadencyjne, a więc nie jest powoływane i nie podlega odwołaniu. W skład tego organu wchodzi wszyscy członkowie związku stowarzyszeń, przy czym w praktyce w posiedzeniach zebrania biorą udział osoby upoważnione do reprezentowania osób prawnych. Warto jednak pamiętać, iż walne zebranie powstaje dopiero po zarejestrowaniu związku.

Ustawa Prawo o stowarzyszeniach nie precyzuje **kompetencji walnego zebrania** członków związku. Nie zawiera również przepisów określających bliżej procedurę podejmowania przez nie decyzji jak również zasad „obradowania”. Art. 11 ustęp 1 w związku z art. 22 ustęp 2 ustawy Prawo o stowarzyszeniach zawiera jedynie zapis, że w sprawach, w których statut nie określa właściwości władz związku stowarzyszeń, podejmowanie uchwał należy do walnego zebrania członków. Z powyższego wynika zatem domniemanie, iż wszelkie kompetencje nie zastrzeżone wyraźnie innemu organowi leżą w gestii walnego zebrania związku. Kompetencje tego organu zależą w zasadzie od samych założycieli, albowiem im mniej kompetencji przyznają innym organom, tym większa „władza” przypadnie walnemu zebraniu. Ponadto, z powyższego wynika, iż walne zebranie podejmuje swe decyzje na mocy uchwał.

Statut związku może przewidywać, zamiast walnego zebrania członków – **zebranie delegatów** w sytuacji, gdy liczba członków przekroczy pewien, zakładany w statucie, poziom. W takim przypadku statut musi określać zarówno zasady wyboru delegatów, jak i czas trwania ich kadencji. Niejako przy okazji zastąpienia walnego zebrania członków zebraniem delegatów dopuszczalne, a nierzadko konieczne jest wprowadzenie pewnych modyfikacji ogólnych zasad, a więc wprowadzenie kadencyjności funkcji delegatów, sposobu oraz trybu ich powoływania. Zarówno dopuszczalność powołania zebrania delegatów jak i wszelkie zasady jego dotyczące winny zostać zawarte w statucie związku stowarzyszeń.

Walne zebranie związku, jak również zebranie delegatów, jest **organem kolegialnym**, podejmującym decyzje w formie **uchwał**. Ustawa Prawo o stowarzyszeniach, jak wspomniano wyżej, nie reguluje sposobu podejmowania decyzji, w tym zasad określania większości, quorum i in. Jak w każdym organie kolegialnym, tak również w walnym zebraniu, czy zebraniu delegatów decydujący głos ma większość – trudno sobie wyobrazić jakiegokolwiek inne, prawidłowo funkcjonujące rozwiązanie. Pozostałe zagadnienia tj. określenie większości głosów potrzebnej do podjęcia uchwały oraz quorum, częstotliwości posiedzeń, trybu ich zwoływania itp., muszą być określone jasno w statucie związku stowarzyszeń.

Na podkreślenie zasługuje jednak fakt, iż **statut** związku stowarzyszeń nie ma charakteru absolutnego, regulującego wszystkie możliwe aspekty funkcjonowania walnego zebrania, czy zebrania delegatów związku. Statut może zawierać postanowienia najbardziej istotne, natomiast ich konkretyzacja może być zawarta w podejmowanych przez te organy regulaminach czy poszczególnych uchwałach. Przykładowo: walne zebranie czy zebranie delegatów mogą

uchwalić regulaminy swego funkcjonowania, w których określą zasady zwoływania, wybory przewodniczącego itp.

Drugim obligatoryjnym organem związku stowarzyszeń jest **organ kontroli wewnętrznej**. Ustawa zawiera jedynie wymóg jego powołania pozostawiając wszelkie inne kwestie dotyczące tego organu założycielom związku. Nie ulega wątpliwości, że wszelkie najważniejsze rozstrzygnięcia dotyczące organu kontroli powinny być zawarte w statucie związku. Warto zwrócić uwagę, że w statucie winny znaleźć się przynajmniej postanowienia dotyczące nazwy organu (najpopularniejsze to komisja rewizyjna, rada rewizyjna lub zespół kontrolny) oraz wyboru jego członków. Pozostała problematyka, w szczególności dotycząca zasad funkcjonowania organu, może zostać zawarta np. w regulaminie.

Samo określenie kompetencji organu nie wystarczy jednak dla jego prawidłowego funkcjonowania – konieczne jest również określenie wzajemnych relacji i kompetencji między organem kontroli a pozostałymi organami. Powszechnie przyjmuje się, że kontrola polega na prawie jedynie do wglądu w prowadzoną działalność i domaganiu się udzielenia informacji oraz wyjaśnień. Dla odróżnienia warto zaznaczyć, iż często utożsamiany z kontrolą nadzór polega na prawie do podejmowania decyzji wiążących dla nadzorowanego.

Kontrola, jaką sprawuje organ kontroli polegać winna w zasadzie na badaniu przestrzegania postanowień statutu, majątku stowarzyszenia oraz zarządzania nim, a także ewentualnie prowadzonej działalności gospodarczej.

Bieżącą działalnością związku kieruje jego **zarząd**. Ustawa Prawo o stowarzyszeniach nie precyzuje co prawda wprost ogólnej normy, iż *zarząd kieruje związkiem i reprezentuje go na zewnątrz*, jednak kompetencja ta wynika pośrednio z przepisów samej Ustawy. Takie niejasne i niedookreślone usytuowanie zarządu w związku stowarzyszeń jest rozwiązaniem nietrafnym, albowiem w praktyce może się okazać, iż w statucie pominięte zostaną pewne kompetencje związane z codziennym funkcjonowaniem związku. W takiej sytuacji, zgodnie z domniemaniem kompetencji z art. 11 ustęp 1 ustawy, uprawnionym organem do decydowania będzie walne zebranie. Taka sytuacja może doprowadzić do paraliżu związku i niemożności podjęcia konkretnej decyzji. Mając to na uwadze należy kompetencje zarządu określić jako „reprezentowanie związku na zewnątrz, kierowanie jego bieżącą działalnością oraz nabywanie praw i zaciąganie zobowiązań w imieniu i na rzecz związku stowarzyszeń”.

Wśród „ustawowych”, a więc określonych wprost w ustawie kompetencji zarządu należy wymienić obowiązek zawiadomienia sądu rejestrowego o zmianach w składzie władz związku, adresu siedziby, o zmianie statutu.

Skład zarządu oraz czas trwania jego kadencji winien określać statut. Najczęściej przyjmuje się, iż zarząd winien składać się z co najmniej dwóch członków. Zasady reprezentacji, a więc określenie, czy oświadczenia woli w imieniu związku stowarzyszenia winni składać wszyscy czy też kilku z członków zarządu powinny zostać określone w statucie w taki sposób, by niepotrzebnie nie komplikować trybu podejmowania decyzji. Statut może również zawierać ograniczenie, iż zobowiązania ponad określoną wartość zarząd może zaciągnąć dopiero po uzyskaniu uprzedniej zgody innego organu (np. walnego zgromadzenia). Zarówno dane osób wchodzących w skład zarządu jak i sposób reprezentacji podlegają ujawnieniu w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Podobnie jak w przypadku fundacji i stowarzyszenia, członkami zarządu związku mogą być tylko osoby fizyczne. Z punktu widzenia wymogów Pilotażowego Programu LEADER+ ważne jest, by co najmniej 50% składu zarządu stanowiły osoby wskazane przez partnerów społecznych i gospodarczych. Spełnienie tego wymogu jest uzależnione w dużej mierze od organu wybierającego zarząd. Osoby wchodzące w jego skład, bądź działające w jego ramach z upoważnienia winny w taki sposób dobierać kandydatów na członków zarządu, by za każdym razem powyższa proporcja mogła być zachowana.

Mając na względzie kryteria wyboru projektów w ramach Pilotażowego Programu LEADER+ warto również zawrzeć w statucie związku zapisy gwarantujące udział kobiet i mężczyzn w organach związku wynoszący nie mniej niż 40% dla każdej z płci.

Zasady funkcjonowania zarządu można zawrzeć nie tylko w statucie, gdzie powinny znaleźć się postanowienia najbardziej istotne, lecz również w regulaminie, który z kolei może zawierać mniej znaczące kwestie.

Statut związku stowarzyszeń może oczywiście przewidywać również powołanie **innych organów**, przy czym należy pamiętać, by kompetencje wszystkich organów nie pokrywały się ze sobą oraz by nie wpływało to na powstanie sporów kompetencyjnych.

4.4. Procedura tworzenia związku stowarzyszeń

Tworzenie związku stowarzyszeń należy rozpocząć od przeprowadzenia zebrania założycielskiego. Z uwagi na fakt, iż członkami związku stowarzyszeń mogą być jedynie osoby prawne, w zebraniu mogą wziąć udział wyłącznie osoby upoważnione do reprezentowania tych podmiotów. Upoważnienie takie może wynikać bądź to z racji zajmowanego stanowiska czy pełnionej funkcji (np. członka zarządu osoby prawnej), bądź to z racji udzielonego, pisemnego pełnomocnictwa. Warto również pokreślić, że założyciele i przyszli członkowie związku, a więc *de facto* osoby prawne winni podjąć uchwały o przystąpieniu do tego związku.

Spotkanie założycielskie ma na celu ostateczne uzgodnienie treści statutu, jego przyjęcie oraz powołanie komitetu założycielskiego. Przyjęcie statutu i wybór komitetu odbywa się poprzez głosowanie. Dopuszczalne jest również powołanie organów – zarządu, organu kontroli i innych, jednak organy te będą mogły rozpocząć działania z chwilą zarejestrowania związku.

Statut związku stowarzyszeń

Podmioty mające na celu stworzenie związku stowarzyszeń muszą opracować statut tej organizacji. Obecnie obowiązujące przepisy prawa nie wymagają dla statutu związku jakiegokolwiek szczególnej formy (formy aktu notarialnego), tak więc w przypadku zakładania związku stowarzyszeń nie jest konieczny udział notariusza i ponoszenie kosztów jego czynności. Statut winien określać w szczególności (art. 10 ustawy Prawo o stowarzyszeniach):

1. nazwę związku, odróżniającą je od innych związków, organizacji i instytucji. Nazwa związku nie musi zawierać określenia „związek stowarzyszeń”, powinna jednak być na tyle charakterystyczna, by związek nie był mylony z jakąkolwiek inną organizacją bądź podmiotem;
2. teren działania i siedzibę związku. Siedzibą związku, mówiąc najprościej, jest to miasto bądź miejscowość, w którym koncentruje się jego główna działalność bądź funkcjonują jego organy. Założyciele mogą określić w statucie, iż związek będzie prowadził działalność w jakimś określonym regionie bądź na terenie całego kraju;
3. cele i sposoby ich realizacji. Cele, dla których tworzy się związek stowarzyszeń winny zostać określone w statucie w taki sposób, by spełniały założenia Pilotażowego Programu LEADER+. Założenia te przewidują, że celem statutowym LGD jest działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Poza takim zapisem założyciele mogą określić również inne cele związku, jednak muszą one być zgodne z prawem. Celem związku stowarzyszeń nie może być z pewnością prowadzenie działalności gospodarczej, o czym niżej, w części poświęconej majątkowi związku. Poza wskazaniem celów należy również określić w statucie sposoby ich realizacji;
4. sposób nabywania i utraty członkostwa, przyczyny utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków. Statut powinien regulować kwestie członkostwa w sposób wyczerpujący i nie budzący wątpliwości. Zarówno procedura przyjmowania nowych

- członków jak i pozbawiania członkostwa powinna być jasna i przejrzysta. W taki sam sposób powinny być określone również prawa i obowiązki członków związku;
5. władze związku stowarzyszeń, tryb dokonywania ich wyboru, uzupełniania składu oraz ich kompetencje. O władzach związku jest mowa szerzej w dalszej części opracowania. Należy jednak zwrócić uwagę, iż zgodnie z wymogami Pilotażowego Programu LEADER+ w składzie zarządu związku co najmniej 50% stanowić powinny osoby wskazane przez partnerów społecznych i gospodarczych. Nadto, warto również zawrzeć w statucie związku zapisy gwarantujące udział kobiet i mężczyzn w organach związku wynoszący nie mniej niż 40% dla każdej z płci;
 6. sposób reprezentowania związku oraz zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki ważności jego uchwał. Prawidłowe sformułowanie tych aspektów ma decydujące znaczenie dla funkcjonowania związku, albowiem bez tego związek nie będzie w ogóle w stanie działać w stosunkach zewnętrznych;
 7. sposób uzyskiwania środków finansowych oraz ustanawiania składek członkowskich;
 8. zasady dokonywania zmian statutu. Ustawodawca przewidział, iż cele oraz zasady działania związku mogą z czasem ulec zmianie. By temu sprostać założyciele winni stworzyć czytelne zasady dokonywania zmian w statucie bacząc jednak, by zachować w koniecznym zakresie niezmiennosć podstawowych celów działania;
 9. sposób rozwiązania się związku stowarzyszeń.

Obowiązkiem komitetu założycielskiego jest złożenie **wniosku o zarejestrowanie związku** w sądzie rejestrowym właściwym ze względu na siedzibę związku. Wniosek składa się na formularzu KRS - W20 wraz z załącznikami:

- KRS-WF - zgłoszenie członków komitetu założycielskiego bądź,
- KRS-WK - zgłoszenie członków zarządu oraz komisji rewizyjnej (jeżeli dokonano wyboru członków tych organów nie ma obowiązku składania formularza KRS-WF),
- KRS-WM - zgłoszenie działalności gospodarczej, o ile statut przewiduje prowadzenie przez związek działalności gospodarczej.

Do wyżej wymienionego wniosku należy jeszcze dołączyć:

1. statut,
2. listę założycieli zawierającą nazwy osób prawnych tworzących związek, daty ich powstania, numery KRS, pod którymi są zarejestrowane, dane oraz podpisy osób je reprezentujących,
3. protokół z zebrania założycielskiego wraz z uchwałą o powołaniu związku stowarzyszeń i o wyborze komitetu założycielskiego,
4. uchwały o przystąpieniu członków do związku.

Wniosek o zarejestrowanie, złożony w dwóch egzemplarzach (jeden dla sądu rejestrowego, a drugi dla starosty, jako organu nadzorującego) winien być podpisany przez członków komitetu założycielskiego, a wymienione dokumenty powinny być złożone w oryginałach albo poświadczonych urzędowo odpisach lub wyciągach.

Sąd rejestrowy bada, czy załączone do wniosku dokumenty są zgodne pod względem formy i treści z wymogami oraz zgodność ich treści ze stanem faktycznym zgłoszonych danych. Wniosek, wraz z załączonymi dokumentami, należy złożyć w dwóch egzemplarzach, ponieważ jeden komplet dokumentów sąd przesyła organowi nadzorującemu (staroście).

Postępowanie o wpis związku stowarzyszeń do Krajowego Rejestru Sądowego zwolnione jest od opłat sądowych, tj. zarówno od wpisu od zarejestrowania jak i każdej kolejnej zmiany w KRS. Należy jednak pamiętać, iż gdy związek zamierza prowadzić działalność gospodarczą i z tego względu wnosi o dokonanie wpisu w Rejestrze Przedsiębiorców koszt rejestracji wyniesie 1.000 zł oraz 500 zł za ogłoszenie dokonanej rejestracji w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

Związek stowarzyszeń uzyskuje osobowość prawną z chwilą wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. Uzyskanie osobowości prawnej oznacza, iż związek może na własny

rachunek nabywać prawa i zaciągać zobowiązania, rozporządzać swoim mieniem oraz samodzielnie występować przed organami administracji i sądami.

Po uzyskaniu wpisu związku do KRS władze związku stowarzyszeń zobowiązane są złożyć w Urzędzie Statystycznym właściwym ze względu na siedzibę związku wnioski o wpis do krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej w celu uzyskania numeru **REGON**. Numer taki przydzielany jest w zasadzie tego samego dnia, w którym złożono wniosek. Po uzyskaniu numeru REGON odpis decyzji nadającej ten numer należy złożyć w sądzie wraz z wnioskiem o wpisanie numeru REGON do Krajowego Rejestru Sądowego. Wniosek składa się na formularzu KRS-Z20 wraz z załącznikiem – formularzem KRS-ZY oraz zaświadczeniem o numerze identyfikacyjnym REGON.

4.5. Majątek związku stowarzyszeń

Zgodnie z art. 33 ustawy Prawo o stowarzyszeniach majątek związku stowarzyszeń powstaje ze składek członkowskich, darowizn, spadków, dochodów z własnej działalności gospodarczej, z dochodów z majątku stowarzyszenia oraz z ofiarności publicznej. Związek stowarzyszeń może również otrzymywać dotacje i subwencje.

Problematyka ustanawiania **składek członkowskich** winna być określona w statucie związku. Statut powinien określać więc sposób zapłaty, terminy oraz wysokość składek.

Przedmiotem **darowizny** mogą być zarówno środki pieniężne jak i rzeczy – ruchomości i nieruchomości. Darowizny na rzecz związku stowarzyszeń może w zasadzie dokonać każdy, zarówno osoby fizyczne jak i prawne, przy czym zawsze dokonanie darowizny powinno nastąpić w sposób zgodny z prawem. Należy bowiem pamiętać, iż nie w każdej sytuacji dopuszczalne jest dokonanie darowizny bez jakichkolwiek ograniczeń. Przykładowo, Skarb Państwa oraz jednostki samorządu terytorialnego mogą dokonać darowizny na rzecz związku stowarzyszeń tylko wtedy, gdy nabyło ono status organizacji pożytku publicznego i tylko z przeznaczeniem na określony w umowie darowizny cel. Należy również pamiętać o tym, iż dokonanie darowizny nieruchomości, dla ważności czynności wymaga formy aktu notarialnego. Niezachowanie tej formy nie wywołuje skutku w postaci przejścia własności darowanej nieruchomości.

Dokonanie darowizny na rzecz związku stowarzyszeń na cele określone w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie stwarza możliwość odliczania od podstawy opodatkowania do wysokości 10% dochodu dla osób prawnych oraz do wysokości 6% dochodu dla osób fizycznych. Niezależnie od tego każdy podatnik ma prawo przekazać 1% uzyskanego dochodu przeznaczyć na rzecz wskazanej przez siebie organizacji pożytku publicznego.

Związek stowarzyszeń może również nabyć poszczególne składniki majątkowe w drodze **dziedziczenia**. Z istoty tej instytucji wynika, iż spadkodawcą może być jedynie osoba fizyczna, a ustanowienie związku ze spadkobiercą może nastąpić wyłącznie w drodze testamentu, albowiem ustawodawca nie przewidział ustawowego dziedziczenia osób prawnych, za wyjątkiem Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego.

Związek stowarzyszeń, podobnie jak stowarzyszenie i fundacja, może prowadzić **działalność gospodarczą** zgodnie z zasadami określonymi w ustawie z 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej¹⁵ i innych przepisach szczególnych. Działalność gospodarcza nie może być jednak głównym celem związku stowarzyszeń, a ma jedynie służyć realizacji celów statutowych. Co więcej, działalność gospodarcza nie powinna być umieszczona w statucie wśród celów związku. Dochód z prowadzonej działalności gospodarczej nie może w

¹⁵ Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej z dnia 02 lipca 2004 roku (Dz. U. z 2004 r., nr 173 poz. 1807 z późniejszymi zmianami).

żadnym wypadku być dzielony pomiędzy członków, co wynika wprost z art. 34 ustawy Prawo o stowarzyszeniach.

Ustawa nie nakłada na związek obowiązku określenia w statucie przedmiotu działalności gospodarczej, jednak rejestrując związek w Rejestrze Przedsiębiorców sąd rejestrowy będzie żądał od rejestrującego podania przedmiotu tej działalności zgodnego z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD).

Dochody z majątku związku, to np. czynsze najmu, dzierżawy, odsetki o kapitału, dywidendy. Związek stowarzyszeń może również uzyskiwać środki na prowadzenie działalności poprzez **organizowanie zbiórek i kwest**.

Majątek związku stowarzyszeń mogą również zasilać **dotacje**, a więc formy dofinansowań ze środków publicznych przyznawanych w oparciu o przepisy ustawy z dnia 26 listopada 1998 roku o finansach publicznych¹⁶.

4.6. Likwidacja związku stowarzyszeń

Zazwyczaj założyciele określonej osoby prawnej, przy jej tworzeniu nie zakładają ewentualnej konieczności zakończenia działalności i likwidacji podmiotu. Jednak ustawa Prawo o stowarzyszeniach nakazuje założycielom **uwzględnić tą okoliczność w statucie** związku stowarzyszeń i ustalić okoliczności, w których związek się rozwiązuje. Przykładowo można wskazać, iż związek rozwiązuje się na skutek uchwały podjętej przez walne zebranie, osiągnięcia celu, w jakim go utworzono. Ponadto, związek podlega rozwiązaniu na skutek okoliczności wskazanych w ustawie, a więc: mocą postanowienia sądu, na wniosek organu nadzorującego, gdy liczba członków stowarzyszenia zmniejszyła się poniżej liczby członków wymaganych do jego założenia, lub gdy stowarzyszenie nie posiada przewidzianych w ustawie władz i nie ma warunków do ich wyłonienia w okresie nie dłuższym niż rok. A ponadto, gdy jego działalność wykazuje rażące lub uporczywe naruszenie prawa albo postanowień statutu i nie ma warunków do przywrócenia działalności zgodnej z prawem lub statutem.

Procedurę likwidacyjną określa ustawa Prawo o stowarzyszeniach. W razie rozwiązania się związku stowarzyszeń na podstawie własnej uchwały, jego likwidatorami są członkowie zarządu chyba, że statut lub uchwała ostatniego walnego zebrania członków bądź zebrania delegatów stanowi inaczej. W razie rozwiązania związku przez sąd, zarządza on jego likwidację i jednocześnie wyznacza likwidatora.

Likwidator ma obowiązek przeprowadzić likwidację w możliwie najkrótszym czasie i tak, by zabezpieczyć majątek związku przed nieuzasadnionym uszczupleniem. Do obowiązków likwidatora należy również:

- a) zawiadomienie sądu o wszczęciu likwidacji i wyznaczeniu likwidatora, z podaniem swego nazwiska, imienia i miejsca zamieszkania chyba, że likwidatora wyznaczył sąd,
- b) dokonywanie wszelkich czynności prawnych niezbędnych do przeprowadzenia likwidacji, w tym podanie do publicznej wiadomości o wszczęciu postępowania likwidacyjnego,
- c) zgłoszenie sądowi o zakończeniu likwidacji i złożeniu wniosku o wykreślenie związku z Krajowego Rejestru Sądowego.

Po zlikwidowaniu związku stowarzyszeń jego majątek, po opłaceniu kosztów postępowania likwidacyjnego, przeznaczona się na cel określony w statucie lub w uchwale walnego zebrania członków (zebrania delegatów) o likwidacji stowarzyszenia. W razie braku postanowienia statutu lub uchwały w tej sprawie, sąd orzeka o przeznaczeniu majątku na określony cel społeczny.

¹⁶ Ustawa o finansach publicznych (Dz. U. nr 155, poz. 1014 z 26.11.1998 roku z późniejszymi zmianami).

4.7. Zalety i wady związku stowarzyszeń jako formy prawnej dla LGD

Związek stowarzyszeń jest wyjątkową i nietypową formą prawną dla realizacji celów społecznych. Ta szczególność wynika przede wszystkim z faktu, iż założycielami i członkami związku mogą być jedynie osoby prawne, a nie osoby fizyczne.

Realizacja partnerstwa społeczno-gospodarczo-publicznego w ramach Pilotażowego Programu LEADER+ w praktyce uzależniona jest od zaangażowania władz (bądź co bądź podlegających zmianom) tych osób prawnych. Może to komplikować funkcjonowanie związku, albowiem przy zmianie osób uprawnionych do reprezentowania członka związku może się również zmienić podejście nowych władz do uczestnictwa w związku bądź realizacji jego celów. Jest to niewątpliwie wadą tej formy prawnej. Inną wadą związku są sformalizowane procedury jego zarejestrowania oraz rejestracji każdej zmiany statutu, przedmiotu działalności, władz i in. Związek stowarzyszeń musi również prowadzić pełną rachunkowość, co wpływa na koszty działalności. Ponadto związek musi składać sprawozdania z działalności organom nadzorującym.

Do zalet związku stowarzyszeń można natomiast zaliczyć:

- możliwość zapewnienia udziału w związku partnerów publicznych (gmin), gospodarczych i społecznych,
- dużą swobodę w kształtowaniu statutu, celów działania, prowadzonej działalności, a w konsekwencji możliwość wypełnienia kryteriów stawianych przez Pilotażowy Program LEADER+,
- względną swobodę w kształtowaniu organów, trybu ich powoływania, zasad funkcjonowania oraz reprezentacji,
- możliwość takiego określenia kompetencji organów, by zapewnić związkowi bezpieczne funkcjonowanie w ramach założonego celu,
- tani proces rejestracji,
- możliwość prowadzenia działalności gospodarczej przez związek stowarzyszeń,
- szeroki wachlarz źródeł pozyskiwania majątku.

5. FINANSOWANIE DZIAŁALNOŚCI LGD

Źródłem finansowania działalności LGD mogą być zarówno środki finansowe wewnętrzne jak i zewnętrzne.

Do **wewnętrznych środków finansowych** należą środki finansowe wytworzone w ramach działalności prowadzonej przez LGD, tak statutowej jak i gospodarczej.

Zysk z własnej działalności gospodarczej. Stowarzyszenie, fundacje jak i związki stowarzyszeń mogą prowadzić działalność gospodarczą pod warunkiem przeznaczenia całego zysku na zadania statutowe. W takim wypadku muszą być wpisane równocześnie do rejestru przedsiębiorców i prowadzić rachunkowość wg zasad przewidzianych dla przedsiębiorców będących osobami prawnymi. LGD prowadząca działalność gospodarczą podlega przepisom regulującym status przedsiębiorców prowadzącym działalność gospodarczą, w tym opodatkowaniu podatkiem VAT oraz podatkiem dochodowym od osób prawnych. W przypadku, gdy LGD zarejestrowane jest jako organizacja pożytku publicznego i prowadzi odpłatną działalność pożytku publicznego, nie może jednocześnie prowadzić co do tego samego przedmiotu działalności gospodarczej.

Pożytki z majątku LGD – LGD jako osoba prawna może wchodzić w cywilne stosunki prawne, w tym zarządzać i rozporządzać swoim majątkiem oraz pozyskiwać z niego korzyści, np. w postaci czynszów wynajmu i dzierżaw, czy odpłatnego użytkowania nieruchomości. Pożytkiem są również odsetki bankowe od środków finansowych lokowanych na kontach bankowych.

Dywidendy z udziałów w spółkach prawa handlowego. LGD jako osoba prawna może mieć udziały w innych osobach prawnych w tym spółkach prawa handlowego i z tego powodu czerpać zyski w postaci dywidendy.

LGD ma prawo zaciągać **kredyty** w rozumieniu ustawy Prawo bankowe¹⁷ na zasadach określonych w regulaminach poszczególnych banków.

Do **zewnętrznych źródeł finansowych** należą instrumenty prywatne i publiczne.

Prywatnoprawne instrumenty finansowe to:

1. **Darowizny** uregulowane przepisami kodeksu cywilnego oraz ustawą o podatku od osób fizycznych i prawnych. **Darowizny** dla organizacji pozarządowych i innych prowadzących działalność pożytku publicznego w sferze zadań publicznych mogą dokonywać osoby fizyczne i prawne w szczególności przedsiębiorcy, którym ustawy podatkowe (o podatku od osób fizycznych i podatku od osób prawnych) gwarantują możliwość odliczenia od podstawy opodatkowania darowizn pieniężnych przekazanych na cele określone w ustawie z dnia 24.04.2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Osoby prawne mogą obniżyć podstawę opodatkowania o darowizny do wysokości 10% dochodu (art.18 ust. 1 pkt 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych) zaś osoby fizyczne do wysokości 6% dochodu (art. 26 ust.1 pkt 9 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych¹⁸). Ponadto każdy podatnik może 1% swojego dochodu wynikającego z zeznania podatkowego przeznaczyć na rzecz dowolnej wybranej organizacji pożytku publicznego.

¹⁷ Ustawa Prawo bankowe (Dz. U. nr 140 poz. 939 z 29.08.1997 roku ze zmianami: Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665, Nr 126, poz. 1070, Nr 141, poz. 1178, Nr 144, poz. 1208, Nr 153, poz. 1271, Nr 169, poz. 1385 i poz. 1387, Nr 241, poz. 2074, z 2003 r. Nr 50, poz. 424, Nr 60, poz. 535, Nr 65, poz. 594, Nr 228, poz. 2260, Nr 229, poz. 2276, z 2004 r. Nr 64, poz. 594, Nr 68, poz. 623, Nr 91, poz. 870, Nr 96, poz. 959, Nr 121, poz. 1264, Nr 146, poz. 1546, Nr 173, poz. 1808, z 2005 r. Nr 83, poz. 719, Nr 85, poz. 727).

¹⁸ Ustawa Ordynacja podatkowa (Dz. U. Nr 137, poz. 926, z 29 sierpnia 1997 roku z późniejszymi zmianami).

2. **Spadki i zapisy spadkowe** uregulowane przepisami kodeksu cywilnego. LGD może stać się spadkobiercą określonego majątku spadkowego w wyniku oświadczenia woli spadkodawcy, złożonego w formie testamentu po śmierci spadkodawcy. Testament musi mieć określoną formę, lecz nie musi to być koniecznie forma aktu notarialnego. Przepisy dopuszczają możliwość zwykłej formy pisemnej pod warunkiem, że testament zostanie odręcznie napisany i podpisany przez spadkodawcę oraz opatrzony datą. Warunkiem wejścia w prawa spadkodawcy jest otwarcie testamentu w sądzie i uzyskanie postanowienia sądowego stwierdzającego nabycie spadku przez LGD. Źródłem majątku LGD może być także zapis testamentowy tj. zobowiązanie uczynione przez spadkodawcę wobec spadkobiercy do spełnienia określonego świadczenia majątkowego na rzecz określonej osoby. Dochodzenie tego zobowiązania może nastąpić na drodze sądowej.
3. **Nawiązki** są to orzeczone wyrokami sądów karnych dodatkowe kary pieniężne, na rzecz m.in. stowarzyszeń, których podstawowym celem statutowym jest spełnianie świadczeń na cele bezpośrednio związane z: ochroną zdrowia, ochroną środowiska, udzieleniem pomocy poszkodowanym w wypadkach komunikacyjnych. Nawiązki są orzekane przez sądy karne za popełnienie określonych przestępstw. Otrzymanie zasądzonej nawiązki skutkuje obowiązkiem przekazywania rocznych sprawozdań Ministrowi Sprawiedliwości ze sposobu wykorzystania nawiązki. Nawiązka może być orzeczona wyłącznie na rzecz tych stowarzyszeń, które wpisane zostały do wykazu prowadzonego przez Ministra Sprawiedliwości.

Określone świadczenie na rzecz organizacji społecznych przewiduje także kodeks cywilny w art. 24 wprowadzając możliwość zasądzenia przez sąd cywilny świadczenia na cel społeczny w przypadku uznania, iż doszło do naruszenia dobra osobistego.

Do **publicznoprawnych instrumentów finansowych** należą **dotacje i dochody z ofiarności publicznej**.

Dotacje w rozumieniu ustawy z dnia 26.11.1998 roku o finansach publicznych¹⁹. Dotacje są to wydatki budżetu państwa lub budżetu jednostek samorządu terytorialnego (gmin, powiatów i województw) mające służyć finansowaniu lub współfinansowaniu zadań zleconych organizacjom społecznym. Dotacje dzielą się na dotacje celowe, podmiotowe i przedmiotowe. Podstawową ustawą regulującą zasady przyznawania dotacji przez jednostki samorządu terytorialnego jest ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

Ustawa określa kompleksowo zasady finansowania i współfinansowania przez administrację publiczną (rządową i samorządową) prowadzenia zadań publicznych przez organizacje pozarządowe. Warunkiem ubiegania się o dotacje przez LGD jest spełnienie określonych przesłanek podmiotowych i przedmiotowych ustalonych w ustawie. I tak LGD musi:

- być jednostką sektora poza publicznego, nie działać w celu osiągnięcia zysku, być utworzona na podstawie ustawy, nie może być jednak fundacją gdzie jedynym fundatorem jest Skarb Państwa lub samorząd terytorialny, chyba że majątek tej fundacji nie jest w całości mieniem państwowym lub samorządowym,
- prowadzić działalność odpowiadającą przedmiotowo zakresowi określonemu w art. 4 ust. 1 ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie.

O tym, czy LGD będzie mogła pozyskiwać środki np. od samorządów miejskich lub gminnych, w dużej mierze zadecyduje program współpracy z organizacjami pozarządowymi, który musi co roku uchalać organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego (tj. rada miasta, gminy, powiatu lub województwa). Program taki zawiera rodzaj preferowanej na danym terenie

¹⁹ Ustawa o finansach publicznych (Dz. U. nr 155, poz. 1014 z 26.11.1998 roku z późniejszymi zmianami).

działalności w sferze zadań publicznych, który z reguły odpowiada zadaniom własnym wykonywanym przez te jednostki, sposób Współpracy, tryb ubiegania się o dotacje oraz warunki formalne, które muszą być spełnione przez przyszłych beneficjentów.

W tym celu warto zrobić rozeznanie na własnym terenie i zapoznać się z obowiązującymi uchwałami rad gminy, powiatu a może także województwa (jeśli LGD ma zasięg ponad powiatowy), które definiują preferowane rodzaje działalności i tryb uzyskiwania dotacji.

Uchwały te są jawne, mają charakter publiczny i publikowane są w Internecie, w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP). Ponadto jednostka samorządowa jest obowiązana udostępnić taką uchwałę na miejscu w urzędzie.

Warto dodać, że udzielenie dotacji odbywa się jawnie i poprzedzone jest ogłoszeniem o trybie udzielenia dotacji z trzydziestodniowym wyprzedzeniem, złożeniem oferty pisemnej, otwartym konkursem oraz w przypadku jego wygrania zawarciem umowy o powierzeniu wykonywania zadania publicznego lub umowy o wsparcie takiego zadania. Ogłoszenie o konkursie musi być zamieszczone w dzienniku lokalnym lub ogólnopolskim, BIP, w siedzibie urzędu a także internecie.

Oferta złożona w odpowiedzi na ogłoszenie powinna spełniać określone w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie wymogi formalne, a w szczególności zawierać kalkulacje kosztów zadania. Organ publiczny przy ocenie zadania bierze pod uwagę możliwości wykonania zadania, koszty oraz wysokość przeznaczonych na ten cel środków. Wykonanie zadania podlega kontroli zlecającego, a beneficjent środków jest zobligowany do złożenia w tej sprawie sprawozdania. Dla ubiegających się o środki finansowe wydane zostały przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej wzory ofert, ramowe wzory umów oraz wzory sprawozdań, z którymi można się zapoznać na stronie internetowej ministerstwa²⁰.

Wspominając o możliwościach pozyskiwania środków publicznych należy dodać, iż inicjatywa w tym zakresie nie zawsze należy do administracji publicznej. Przepisy ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie przewidują możliwość złożenia przez zainteresowanego z własnej inicjatywy oferty realizacji zadań publicznych, także tych które dotychczas były realizowane przez organy administracji publicznej.

W takim przypadku organ jest zobowiązany rozpatrzyć wniosek nieprzekraczalnym terminie 2 miesiące, oceniając jego celowość i zgodność z priorytetami ustalonymi przez organ dla ich realizacji oraz udzielić odpowiedzi w tym zakresie.

W przypadku, gdy organy samorządowe nie zdecydowały się na powierzenie wykonywania pewnych zadań publicznych w drodze otwartego konkursu są zobligowane stosować bądź ustawę Prawo zamówień publicznych²¹, bądź zlecać ich wykonanie na zasadach określonych w ustawie o partnerstwie publiczno-prawnym²². Poza zakresem działania ustawy pozostają zadania z zakresu pomocy społecznej, stanowiące w większości zadania własne gmin i powiatów. Te zadania organy zlecają zgodnie z zasadami wynikającymi z ustawy o pomocy społecznej²³, także w drodze otwartych konkursów ofert.

Mając na uwadze wymienione powyżej sposoby realizacji zadań publicznych należy zauważyć, iż organizowanie tych zadań oraz ich finansowanie odbywa się zawsze publicznie, w sposób jawny dostępny dla wszystkich osób i jednostek, które chciałyby te zadania wykonywać i skorzystać ze środków publicznych.

²⁰ <http://www.mpips.gov.pl>

²¹ Ustawa Prawo zamówień publicznych (Dz. U. nr 19 poz. 177 z 29.01.2004 roku z późniejszymi zmianami).

²² Ustawa o partnerstwie prywatno-publicznym (Dz. U. nr 169 poz. 1420 z 28.07.2005 roku z późniejszymi zmianami).

²³ Ustawa o pomocy społecznej z dnia 29 listopada 1990 roku z późniejszymi zmianami (Dz. U. z 1998 r. Nr 64, poz. 414, Nr 106, poz. 668, Nr 117, poz. 756 i Nr 162, poz. 1118 i 1126, z 1999 r. Nr 20, poz. 170, Nr 79, poz. 885 i Nr 90, poz. 1001 oraz z 2000 r. Nr 12, poz. 136 i Nr 19, poz. 238).

Dotacje udzielane mogą być także przez jednostki samorządu terytorialnego bezpośrednio na podstawie art. 118 ustawy o finansach publicznych i wydanej z delegacji tego przepisu uchwały rady gminy o zasadach udzielania dotacji na wykonywanie zadań publicznych nie ujętych w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

Zatem wszystkie zadania publiczne, które nie mieszczą się w zakresie przedmiotowym art. 4 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie mogą być sfinansowane przez gminy w formie dotacji przedmiotowej, pod warunkiem ujęcia tego zadania w uchwale budżetowej danej gminy i obowiązywania na terenie gminy takowej uchwały.

Dochody z ofiarności publicznej pozyskane w zbiórkach publicznych prowadzonych na podstawie ustawy z dnia 15.03.1933 roku o zbiórkach publicznych²⁴. Ustawa ta wprowadza możliwość, za zezwoleniem określonych organów władzy, dokonywania zbiórek publicznych na określone w ustawie cele zbieżne z celami statutowymi stowarzyszenia, jeśli zbiórkę przeprowadza stowarzyszenie.

²⁴ Ustawa o zbiórkach publicznych (Dz. U. nr 22, poz. 162 z 15.03.1933 roku z późniejszymi zmianami).

6. LGD JAKO ORGANIZACJA POŻYTKU PUBLICZNEGO

6.1. Czym jest organizacja pożytku publicznego?

Pojęcie **organizacji pożytku publicznego** wprowadza ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. nr 96, poz. 873 ze zmianami), zwana dalej jako ustawa OPP. Każda organizacja pozarządowa (także LGD jako stowarzyszenie, związek stowarzyszeń, czy fundacja) może podjąć decyzję, czy chce uzyskać taki status. Musi jednak ustalić, czy spełnia wymogi ustawowe. W przypadku fundacji, której statut nie będzie przewidywał możliwości jego zmiany, taką decyzję trzeba podjąć już w momencie ustanawiania statutu. Nie uzyskanie statusu organizacji pożytku publicznego skutkuje jedynie niekorzystaniem z pewnych dodatkowych korzyści z tym związanych.

Działalność pożytku publicznego jest **działalnością użyteczną społecznie** prowadzoną w określonej **sferze zadań publicznych** (art. 4 ustawy OPP). Z punktu widzenia LGD ważne są następujące kategorie działań:

- promocja zatrudnienia i aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy,
- działalność wspomagająca rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości,
- działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych,
- kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i tradycji,
- ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego,
- działania na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami,
- działalność wspomagająca technicznie, szkoleniowo, informacyjnie lub finansowo organizacje pozarządowe oraz jednostki kościelne (jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego).

6.2. Działalność organizacji pożytku publicznego

Działalność pożytku publicznego jest innym pojęciem niż działalność gospodarcza. Może być ona **odpłatna i nieodpłatna**. Nieodpłatna to taka działalność statutowa, za którą organizacja nie pobiera żadnego wynagrodzenia. Organizacja może w pewnych warunkach pobierać opłaty za swoje usługi bez konieczności rejestrowania działalności gospodarczej. Wynagrodzenie to jednak nie może być wyższe niż bezpośrednie, kalkulowane koszty wykonania tych usług (koszty te obejmują też utrzymanie struktur wewnętrznych organizacji, ale tylko bezpośrednio związanych z realizacją zadania). Ewentualne dochody z tego tytułu (gdy koszty kalkulowane okażą się wyższe niż rzeczywiste) muszą zostać przeznaczone na realizację celów statutowych organizacji. Działalnością odpłatną organizacji jest np.:

- sprzedaż towarów lub usług wytworzonych lub świadczonych przez osoby bezpośrednio korzystające z działalności pożytku publicznego,
- sprzedaż przedmiotów darowizn na cele prowadzenia działalności pożytku publicznego.

Działalność odpłatna winna być **wyodrębniona pod względem rachunkowym** od działalności nieodpłatnej, w sposób umożliwiający określenie przychodów, kosztów i wyników działalności (np. przez utworzenie subkonta bankowego i odpowiednie subkonta w księgach rachunkowych). Należy pamiętać, że nie jest możliwe prowadzenie działalności odpłatnej pożytku publicznego i działalności gospodarczej tego samego rodzaju (tego samego przedmiotu działalności).

Organizacja pożytku publicznego ma możliwość dokonywania niżej wymienionych **inwestycji** i jednocześnie może korzystać w tym zakresie ze zwolnienia od podatku dochodowego od osób prawnych pod warunkiem, że dochód uzyskany w ten sposób zostanie przeznaczony na realizację celów statutowych, będących jednocześnie celami wskazanymi w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych. Inwestycjami takimi są:

- zakup bonów i obligacji Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego,
- zakup innych papierów wartościowych za pośrednictwem firm specjalizujących się w zarządzaniu na zlecenie cudzym pakietem papierów wartościowych,
- zakup jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych.

6.3. Prawa przysługujące organizacji pożytku publicznego

Oprócz omówionego wyżej zwolnienia podatkowego od inwestycji, organizacja taka korzysta z następujących **przywilejów**:

- zwolnień od podatku dochodowego od osób prawnych, podatku od nieruchomości, podatku od czynności cywilnoprawnych, opłaty skarbowej, opłat sądowych – w zakresie działalności pożytku publicznego. Zwolnienie z opłat sądowych nie obejmuje spraw związanych z prowadzoną przez organizację działalnością gospodarczą,
- możliwości korzystnego nabywania i korzystania z nieruchomości Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego,
- prawa zatrudniania poborowych odbywających służbę zastępczą,
- ułatwień w dostępie do publicznego radia i telewizji,
- możliwości otrzymywania jednoprocenowych odpisów podatkowych przekazywanych przez obywateli.

Dodatkową korzyścią wynikającą z posiadania statusu organizacji pożytku publicznego jest obowiązek współpracy władz publicznych z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Ustawa OPP określa formy współpracy, tryb zlecenia realizacji zadań publicznych oraz przyznawania środków finansowych na realizację tych zadań (art. 5 ustawy OPP).

Współpraca ta może polegać na:

- wzajemnym informowaniu o planowanych kierunkach działalności przez organy administracji publicznej i zainteresowane organizacje,
- konsultowaniu projektów aktów prawnych w dziedzinach dotyczących organizacji działalności pożytku publicznego,
- tworzeniu wspólnych zespołów doradczych i inicjatywnych, złożonych z przedstawicieli sektora pozarządowego i administracji publicznej,
- zleceniu organizacjom pozarządowym **realizacji zadań publicznych** poprzez powierzenie wykonywania zadania publicznego wraz z udzieleniem dotacji na sfinansowanie jego realizacji lub wspieranie wykonywania zadania publicznego i udzielenie dotacji na częściowe dofinansowanie jego realizacji. Udzielenie zlecenia następuje po przeprowadzeniu otwartego konkursu ofert (istnieje obowiązek ogłoszenia o organizowaniu takiego konkursu w Biuletynie Informacji Publicznej (www.bip.gov.pl) lub w wyniku oferty złożonej przez jedną tylko organizację. Realizacja zadania następuje na podstawie umowy, w czasie trwania której organ zlecający zadanie ma prawo kontroli i nadzoru wykonywania zadania. Organizacja składa sprawozdanie w terminie 30 dni od zakończenia realizacji zadania.

6.4. Obowiązki organizacji pożytku publicznego

Decydując się na ubieganie o status organizacji pożytku publicznego należy pamiętać, że z uwagi na specyficzny zakres jej działalności, ustawodawca wymaga spełnienia szeregu

warunków formalno-organizacyjnych. Wymienione w art. 20 ustawy OPP warunki muszą zostać spełnione łącznie, tzn. brak któregośkolwiek z nich nie pozwala na uznanie danego podmiotu za organizację pożytku publicznego. Są to w szczególności **obowiązki**:

- prowadzenie działalności na rzecz ogółu społeczności lub określonej grupy podmiotów (wyodrębnionej ze względu na szczególnie trudną sytuację życiową lub materialną w stosunku do społeczeństwa),
- prowadzenie działalności w sferze zadań publicznych z art. 4 ustawy OPP,
- sporządzenia i ogłoszenia rocznego sprawozdania (merytorycznego) z działalności,
- sporządzenia i ogłoszenia sprawozdania finansowego (bilans, rachunek wyników, informację dodatkową) w Monitorze Polskim B,
- ustanowienia działalności pożytku publicznego wyłączną działalnością statutową organizacji,
- prowadzenia działalności gospodarczej jedynie w rozmiarach służących realizacji celów statutowych,
- przeznaczania dochodu w całości na działalność pożytku publicznego,
- zapewnienia w statucie istnienia niezależnego od zarządu, kolegialnego organu nadzorczokontrolnego (w przypadku LGD może to być komisja rewizyjna w stowarzyszeniu i związku stowarzyszeń lub rada fundacji czy zgromadzenie fundatorów w fundacji),
- zapewnienia w statucie zakazu łączenia stanowisk w zarządzie i organie nadzorczokontrolnym (dotyczy także małżonków, krewnych i powinowatych),
- zapewnienia w statucie, że członkami organów nie mogą być osoby karane za przestępstwa umyślne,
- zagwarantowania wynagrodzeń członków organów kontroli, nie wyższych niż przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw, bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłoszone przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, oraz zwrotu tym osobom jedynie uzasadnionych kosztów,
- zawarcia w statucie lub aktach wewnętrznych zakazów: a) przekazywania lub wykorzystywania majątku organizacji na rzecz członków, pracowników, członków organów organizacji oraz osób im bliskich na innych zasadach niż wobec osób trzecich, b) udzielania wymienionym osobom pożyczek i zabezpieczeń majątkiem organizacji, c) dokonywania zakupów towarów i usług u przedsiębiorców, w których uczestniczą wymienione osoby, na zasadach innych niż w oparciu o porównanie ofert, d) wykorzystywania majątku organizacji przez wymienione osoby, e) przekazywania majątku organizacji na rzecz wskazanych osób na zasadach innych niż w stosunku do osób trzecich, w szczególności jeżeli przekazanie to następuje bezpłatnie lub na preferencyjnych warunkach,
- określenia w statucie, które rodzaje działalności są wykonywane przez organizację odpłatnie, a które nieodpłatnie.

Organizacje pożytku publicznego podlegają ponadto **nadzorowi** ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, w zakresie prawidłowości korzystania ze swoich uprawnień. Minister może zarządzić kontrolę organizacji w całości lub poszczególnych elementów jej działalności, z własnej inicjatywy lub na wniosek organu administracji publicznej. Organizacja pożytku publicznego podlega także kontroli i nadzorowi przez organy właściwe ze względu na formę jej działalności. Jeżeli organizacja pożytku publicznego nie usunie uchybień stwierdzonych w protokole pokontrolnym, minister właściwy ds. zabezpieczenia społecznego może zwrócić się do Krajowego Rejestru Sądowego o wykreślenie z rejestru informacji o statusie organizacji pożytku publicznego.

Przedstawione wyżej wymagania mogą powodować konieczność dokonania zmian w statucie, stworzenia odpowiednich regulaminów i wydania stosownych uchwał przez organy organizacji, jeśli dotychczasowe regulacje wewnętrzne nie gwarantują ich spełnienia. Dokonywane zmiany muszą być nadto zgodne z formą prawną, w której działa określona organizacja. Zatem przewidując, że LGD będzie dążyć do ubiegania się o nadanie jej statusu

organizacji pożytku publicznego, jej twórcy (członkowie-założyciele, fundatorzy) już w trakcie jej tworzenia powinni wprowadzić do statutów stosowne zapisy.

6.5. Rejestrowanie organizacji pożytku publicznego

Organizacja uzyskuje status organizacji pożytku publicznego z chwilą wpisania do KRS, po spełnieniu wymagań określonych w art. 20 ustawy OPP. Decyzja o nadaniu takiego statusu należy do sądu rejestrowego. Sąd może uznać, że podmiot ubiegający się o status organizacji pożytku publicznego powinien prowadzić działalność statutową. Skutkuje to tym, że status organizacji pożytku publicznego może uzyskać jedynie taki podmiot, który już funkcjonuje, a nie nowopowstały, czy taki który nie podejmuje żadnych działań. Kwestia ta jest jednak sporna i niestety zależy od praktyki danego sądu.

Wniosek o wpis do KRS należy złożyć na urzędowym formularzu. Jeżeli organizacja jest już wpisana do KRS, składa wypełniony formularz KRS-Z20 (zmiany w rejestrze) wraz z załącznikiem KRS-W-OPP (załącznik dotyczący statusu organizacji pożytku publicznego). Organizacje rejestrujące się po raz pierwszy składają właściwe dla swojej formy prawnej formularze (bez KRS-Z20) oraz załącznik KRS-W-OPP. W obu przypadkach w załączniku wskazuje się prowadzoną przez organizację działalność statutową z zaznaczeniem, która działalność jest działalnością odpłatną, a która nieodpłatną. W wypadku, gdy jakiś rodzaj działalności prowadzony jest przez organizację równocześnie jako działalność odpłatna i nieodpłatna w formularzu należy wymienić ją dwukrotnie. Każdemu rodzajowi działalności należy przypisać odpowiednie oznaczenie według Polskiej Klasyfikacji Działalności (zasady jak przy określaniu działalności gospodarczej).

Do wniosku (wyłącznie w zakresie statusu organizacji pożytku publicznego) należy dołączyć (w oryginale lub w poświadczonym notarialnie odpisie):

- statut lub jego tekst jednolity i uchwały o zmianie statutu wraz ze stosownymi protokołami,
- oświadczenia członków wewnętrznego organu kontroli o niekaralności, nie pozostawaniu w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia w stosunku do osób zasiadających w organie zarządzającym.

6.6. Czy warto starać się o status organizacji pożytku publicznego?

Opisane powyżej wymogi dotyczące założenia i funkcjonowania organizacji pożytku publicznego nie powinny zniechęcać do rozważenia tej formy i poddania pod dyskusję wszelkich argumentów „za” i „przeciw” wśród partnerów wchodzących w skład LGD.

Niektóre warunki dotyczące organizacji pożytku publicznego, zwłaszcza te, które wymagają przejrzystości funkcjonowania, wyraźnego oddzielenia form działalności, oraz prowadzenia gospodarki finansowej jedynie z pozoru mogą wydawać się tylko utrudnieniami. W rzeczywistości mogą one dać LGD większą gwarancję prawidłowego prowadzenia spraw przez zarząd oraz przez pozostałe organy.

Samo uzyskanie statusu organizacji pożytku publicznego stawia LGD w korzystnym świetle, nie tylko w kontaktach z zewnętrznymi podmiotami, ale również budzi większe zaufanie w stosunku do uczestniczących w LGD partnerów, reprezentujących różne środowiska zarówno prywatne i publiczne. Dzięki temu będzie można uniknąć podejrzeń o działania na własną korzyść.

Należy pamiętać, że uzyskanie statusu organizacji pożytku publicznego daje konkretne korzyści zarówno w sferze finansowej, jak i możliwości współpracy z podmiotami publicznymi.

7. SPRAWOZDAWCZOŚĆ I RACHUNKOWOŚĆ W LGD

7.1. Podstawowe wymogi dotyczące sprawozdawczości

LGD funkcjonujące jako fundacje, stowarzyszenia bądź związki stowarzyszeń poddane są nie tylko kontroli swoich wewnętrznych organów. Każda z tych osób prawnych, ze względu na społeczny charakter działalności, poddana jest również **nadzorowi zewnętrznemu**. Nadzór ten może wiązać się również z koniecznością udzielania informacji określonym organom, bądź publicznego udostępniania danych dotyczących działalności grupy.

Fundacje, na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 roku o fundacjach zobowiązane są do corocznego składania właściwemu ministrowi sprawozdania z działalności. Do przygotowania sprawozdania w imieniu fundacji upoważniony i zobowiązany jest jej zarząd, który również je podpisuje w sposób zgodny z zasadami reprezentacji ustalonymi w statucie. Sprawozdanie powinno być udostępnione do publicznej wiadomości. Ustawa nie precyzuje jednak, co należy rozumieć pod pojęciem „udostępnienia do wiadomości publicznej”.

Zakres oraz sposób sporządzenia sprawozdania określa szczegółowo rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 8 maja 2001 roku w sprawie ramowego zakresu sprawozdania z działalności fundacji (Dz. U. Nr 50 poz. 529). Sprawozdanie obejmuje okres roku kalendarzowego. Składa się je każdego roku z działalności za rok ubiegły, a więc w praktyce należy je złożyć do końca roku kalendarzowego następującego po roku sprawozdawczym. W myśl przepisów tego rozporządzenia sprawozdanie sporządza się w formie pisemnej w następującym układzie i z podaniem:

1. nazwy fundacji, jej siedziby i adresu, daty wpisu do KRS, numeru KRS wraz z podaniem numerem REGON, danych dotyczących członków zarządu fundacji (imię i nazwisko według aktualnego wpisu w KRS, adres zamieszkania) oraz celów statutowych fundacji,
2. zasad, form i zakresu działalności statutowej z podaniem realizacji celów statutowych, a także opisu istotnych zdarzeń finansowych,
3. informacji o prowadzonej działalności gospodarczej według wpisu do rejestru przedsiębiorców KRS,
4. odpisów uchwał zarządu fundacji,
5. informacji o wysokości uzyskanych przychodów, z wyodrębnieniem ich źródeł (np. spadek, zapis, darowizna, środki pochodzące ze źródeł publicznych, w tym z budżetu państwa i budżetu gminy), odpłatnych świadczeń realizowanych przez fundację w ramach celów statutowych z uwzględnieniem kosztów tych świadczeń; jeżeli prowadzono działalność gospodarczą - wyniku finansowego tej działalności oraz procentowego stosunku przychodu osiągniętego z działalności gospodarczej do przychodu osiągniętego z pozostałych źródeł,
6. informacji o poniesionych kosztach na:
 - a) realizację celów statutowych,
 - b) administrację (czynsze, opłaty telefoniczne, pocztowe itp.),
 - c) działalność gospodarczą,
 - d) pozostałe koszty,
7. danych o:
 - a) liczbie osób zatrudnionych w fundacji z podziałem według zajmowanych stanowisk i z wyodrębnieniem osób zatrudnionych wyłącznie w działalności gospodarczej,
 - b) łącznej kwocie wynagrodzeń wypłaconych przez fundację z podziałem na wynagrodzenia, nagrody, premie i inne świadczenia, z wyodrębnieniem całości tych wynagrodzeń osób zatrudnionych wyłącznie w działalności gospodarczej,

- c) wysokości rocznego lub przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia wypłaconego łącznie członkom zarządu i innych organów fundacji oraz osobom kierującym wyłącznie działalnością gospodarczą z podziałem na wynagrodzenia, nagrody, premie i inne świadczenia,
 - d) wydatkach na wynagrodzenia z umów zlecenia,
 - e) udzielonych przez fundację pożyczkach pieniężnych, z podziałem według ich wysokości, ze wskazaniem pożyczkobiorców i warunków przyznania pożyczek oraz z podaniem podstawy statutowej udzielania takich pożyczek,
 - f) kwotach ulokowanych na rachunkach bankowych ze wskazaniem banku,
 - g) wartości nabytych obligacji oraz wielkości objętych udziałów lub nabytych akcji w spółkach prawa handlowego ze wskazaniem tych spółek,
 - h) nabytych nieruchomościach, ich przeznaczeniu oraz wysokości kwot wydatkowanych na to nabycie,
 - i) nabytych pozostałych środkach trwałych,
 - j) wartości aktywów i zobowiązań fundacji ujętych we właściwych sprawozdaniach finansowych, sporządzanych dla celów statystycznych,
8. danych o działalności zleconej fundacji przez podmioty państwowe i samorządowe (usługi, państwowe zadania zlecone i zamówienia publiczne) oraz o wyniku finansowym tej działalności,
 9. informacji o rozliczeniach fundacji z tytułu ciężących zobowiązań podatkowych, a także informacji w sprawie składanych deklaracji podatkowych,
 10. informacji, czy w okresie sprawozdawczym były przeprowadzone w fundacji kontrole oraz ich wyniki.

Nadzór nad działalnością stowarzyszeń oraz związków stowarzyszeń należy do **wojewody** właściwego ze względu na siedzibę osoby prawnej, w zakresie nadzoru nad działalnością związków jednostek samorządu terytorialnego, bądź **starosty** (prezydenta miasta na prawach powiatu) właściwego ze względu na siedzibę osoby prawnej, w zakresie nadzoru nad pozostałymi stowarzyszeniami i związkami.

W przeciwieństwie do fundacji, stowarzyszenia oraz związki stowarzyszeń nie są zobligowane ustawowo do składania organom nadzoru okresowych sprawozdań. Przepisy ustawy Prawo o stowarzyszeniach upoważniają jednak organy nadzoru do domagania się od stowarzyszenia bądź związku stowarzyszeń:

- dostarczenia w wyznaczonym terminie przez zarząd stowarzyszenia bądź związku stowarzyszeń odpisów jego uchwał,
- złożenia przez władze stowarzyszenia bądź związku stowarzyszeń niezbędnych wyjaśnień.

Dzięki powyższym zapisom, w praktyce organy nadzoru mają prawo domagać się okresowo **przedkładania sprawozdań z działalności**. Należy jednak zaznaczyć, iż organ nadzoru nie ma prawa domagać się od władz osoby prawnej podjęcia stosownej uchwały, bądź sporządzenia sprawozdania. Organ może jedynie żądać przedłożenia już istniejącej uchwały, bądź sprawozdania. Ustawa nie precyzuje, w jakiej formie mają zostać udzielone wyjaśnienia. Można zatem przyjąć, iż zarząd stowarzyszenia bądź związku stowarzyszeń wywiąże się z tego obowiązku, gdy informacje zostaną udzielone zarówno ustnie, jak również w postaci raportu, pisma, odpisów z dokumentacji.

Obowiązek sporządzania sprawozdań i przedkładania ich określonym organom może wynikać ze statutu osoby prawnej. Dokument ten powinien jednak określać podmiot, do którego kierowane ma być sprawozdanie, okres sprawozdawczy, jego elementy konieczne oraz termin składania.

Warto wspomnieć, iż na podstawie art. 30 ustawy o statystyce publicznej z dnia 29 czerwca 1995 roku (Dz. U. Nr 88, poz. 439 z późniejszymi zmianami) podmioty gospodarki

narodowej (osoby prawne, jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą), są obowiązane do przekazania jednorazowo, przekazywania systematycznie lub okresowo, nieodpłatnie informacji i danych statystycznych dotyczących prowadzonej działalności i jej wyników w formach i terminach oraz według zasad metodologicznych określanych każdorazowo, szczegółowo w programie badań statystycznych statystyki publicznej oraz w przepisach szczególnych wydawanych corocznie. Szczegóły dotyczące składanych informacji zawarte są w programie i przepisach, które wydawane są na poszczególne lata.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z Nr 96, poz. 873 z późniejszymi zmianami) nakłada na podmioty będące organizacjami pożytku publicznego obowiązek sporządzania **rocznego sprawozdania merytorycznego** ze swojej działalności oraz podania go do publicznej wiadomości, w sposób umożliwiający zapoznanie się z tym sprawozdaniem przez zainteresowane podmioty. Zakres sprawozdań jest analogiczny z zakresem sprawozdań fundacji, albowiem do tego zakresu stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zakresu sprawozdań składanych przez fundacje (podanego wyżej). Organizacje pożytku publicznego zobowiązane są sporządzać i ogłaszać również roczne sprawozdania finansowe i to również wtedy, gdy obowiązek taki nie wynika z przepisów o rachunkowości.

Sprawozdania merytoryczne i finansowe winny zostać doręczone ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego, tj. Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej.

7.2. Podstawowe wymogi dotyczące prowadzenia rachunkowości

Osoby prawne, a więc również fundacje, stowarzyszenia i związki stowarzyszeń podlegają **obowiązkowi zgłoszenia rozpoczęcia działalności** nie tylko w sądzie rejestrowym, urzędzie statystycznym, lecz również w urzędzie skarbowym. Osoby prawne, które są podatnikami polegają obowiązkowi ewidencyjnemu oraz otrzymują numer identyfikacji podatkowej, tzw. NIP. Numery te nadają urzędy skarbowe właściwe ze względu na siedzibę podmiotu, bądź właściwe w sprawach podatku od towarów i usług (VAT), o ile podmiot jest podatnikiem tego podatku.

W zasadzie z każdą działalnością nierozzerwalnie związany jest obowiązek dokonywania rozliczeń finansowych oraz podatkowych. Dokonywanie rozliczeń finansowych można określić jako rejestrowanie wszystkich zdarzeń finansowych, w tym gospodarczych. Zasady takiej „rejestracji” określa ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (tekst jednolity Dz. U. z 2002 roku, nr 76 poz. 694 z późniejszymi zmianami), a w przypadku podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej – również rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15 listopada 2001 roku w sprawie szczególnych zasad rachunkowości dla niektórych jednostek niebędących spółkami handlowymi, nieprowadzących działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 137 poz. 1539 z późniejszymi zmianami). Ustawa ma zastosowanie do osób prawnych, a więc także do LGD.

Pod pojęciem rachunkowości należy rozumieć:

- przyjęte zasady rachunkowości,
- prowadzenie w sposób chronologiczny i systematycznie ksiąg rachunkowych na podstawie dowodów księgowych (księgi mogą być prowadzone w formie pisemnej lub komputerowej),
- okresowe ustalanie lub sprawdzanie drogą inwentaryzacji rzeczywistego stanu aktywów i pasywów,
- wycenę aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego,
- sporządzanie sprawozdań finansowych,
- gromadzenie i przechowywanie dowodów księgowych oraz pozostałej dokumentacji przewidzianej ustawą,

- poddanie badaniu i ogłoszenie sprawozdań finansowych w przewidzianych ustawą przypadkach.

Na politykę rachunkowości składa się:

- określenie roku obrotowego i okresów sprawozdawczych,
- określenie metod wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego,
- sposób prowadzenia ksiąg rachunkowych,
- system służący ochronie danych i ich zbiorów, w tym dowodów księgowych, ksiąg rachunkowych i innych dokumentów stanowiących podstawę dokonanych w nich zapisów.

Odpowiedzialnym za pisemne opracowanie zasad rachunkowości dla danego podmiotu (jednostki), jak również za późniejszą ich aktualizację odpowiada kierownik jednostki, którym w LGD jest zarząd. Jednym z koniecznych elementów polityki rachunkowości jest oznaczenie roku obrotowego i wchodzących w jego skład okresów sprawozdawczych. Zazwyczaj rokiem obrotowym jest rok kalendarzowy lub inny okres trwający dwanaście pełnych miesięcy kalendarzowych, stosowany również do celów podatkowych. Określenie roku obrotowego powinno zostać zawarte w statucie LGD. Z przepisów ustawy o rachunkowości wynika, iż rok obrotowy określony w statucie może się różnić od roku kalendarzowego i powinien być stosowany również do celów podatkowych, a gdy LGD rozpoczęła działalność w pierwszej połowie przyjętego roku obrotowego, to pierwsze sprawozdanie finansowe sporządza się za okres krótszy niż 12 miesięcy.

Okresem sprawozdawczym jest okres, za który sporządza się sprawozdanie finansowe lub inne sprawozdanie sporządzone na podstawie ksiąg rachunkowych (art. 3 ust.1 pkt 8). W zasadzie zarząd LGD może ustalić okres sprawozdawczy dowolnie, winien jednak mieć na uwadze obowiązki sprawozdawcze wynikające także z innych przepisów. Dotyczy to przede wszystkim trybu rozliczeń z urzędem skarbowym z tytułu podatku dochodowego, sprawozdawczości dla celów GUS oraz inne szczególne wymagania sprawozdawcze, w tym sprawozdawczości dla organów nadzoru.

Okres sprawozdawczy może obejmować jeden miesiąc, kwartał, półrocze lub cały rok pokrywający się z rokiem obrotowym, jednak zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy o rachunkowości zestawienie obrotów i sald LGD powinno być sporządzone na koniec każdego okresu sprawozdawczego, nie rzadziej jednak niż na koniec miesiąca.

W zasadach rachunkowości powinny zostać określone przyjęte przez LGD metody i zasady wyceny aktywów i pasywów oraz sposób ustalania wyniku finansowego (tzn. wariant kalkulacyjny czy porównawczy).

Do ksiąg rachunkowych okresu sprawozdawczego należy wprowadzić, w postaci zapisu, każde zdarzenie księgowe, które nastąpiło w danym okresie sprawozdawczym. Podstawą zapisów w księgach rachunkowych są *dowody księgowe*, stwierdzające dokonanie operacji gospodarczej, którymi są dokumenty:

1. zewnętrzne obce - otrzymane od kontrahentów (np. faktury),
2. zewnętrzne własne - przekazywane w oryginale kontrahentom (np. wystawione faktury),
3. wewnętrzne - dotyczące operacji wewnątrz jednostki (np. przyjęcie środka trwałego do użytkowania „dowód OT”, dowód wpłaty „KP”, przekazanie towarów na potrzeby reklamy) ,
4. zbiorcze - służące do dokonania łącznych zapisów zbioru dowodów źródłowych, które muszą być w dowodzie zbiorczym pojedynczo wymienione (np. raport kasowy, polecenie księgowania, rejestr zakupu, rejestr sprzedaży),
5. korygujące poprzednie zapisy (np. noty korygujące, polecenie księgowania) i inne.

Dowód księgowy, będący podstawą dokonania wpisów do ksiąg rachunkowych powinien zawierać, w szczególności:

- a) określenie rodzaju dowodu i jego numeru identyfikacyjnego,
- b) określenie stron (nazwy, adresy) dokonujących operacji gospodarczej,

- c) opis operacji oraz jej wartość,
- d) datę dokonania operacji, a gdy dowód został sporządzony pod inną datą - także datę sporządzenia dowodu,
- e) podpis wystawcy dowodu oraz osoby, której wydano lub od której przyjęto składniki aktywów.

Zapisy w księgach rachunkowych winny być dokonywane w sposób trwały, bez pozostawiania miejsc pozwalających na późniejsze dopiski lub zmiany. Przy prowadzeniu ksiąg rachunkowych przy użyciu komputera należy stosować właściwe procedury i środki chroniące przed zniszczeniem, modyfikacją lub ukryciem zapisu. Księgi rachunkowe powinny być prowadzone rzetelnie, bezbłędnie, sprawdzalnie i bieżąco.

Proces ewidencjonowania zdarzeń gospodarczych zapisywanych w księgach rachunkowych wieńczy sporządzenie sprawozdania finansowego. Zasady jego konstruowania, sporządzania oraz zatwierdzania reguluje rozdział 5 ustawy o rachunkowości. Sprawozdanie finansowe sporządza się na dzień zamknięcia ksiąg rachunkowych oraz na inny dzień bilansowy i składa się ono z:

- bilansu,
- rachunku zysków i strat,
- informacji dodatkowej.

Sprawozdanie finansowe może podlegać badaniu przez biegłego rewidenta. Obowiązek ten może wynikać zarówno z bezwzględnie obowiązujących przepisów, jak i zapisów statutu osoby prawnej. Odpis sprawozdania składa się we właściwym sądzie rejestrowym.

Poza obowiązkiem prowadzenia rachunkowości na zarządzie osoby prawnej spoczywa obowiązek dokonywania rozliczeń z urzędami skarbowymi z tytułu należnych podatków – podatku dochodowego od osób prawnych oraz podatku od towarów i usług. Ponadto, w przypadku zatrudniania pracowników zachodzi konieczność odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne oraz zaliczek na poczet podatku dochodowego pracowników – osób fizycznych.

Podatek dochodowy obliczany jest na podstawie ustalonego dochodu, po odliczeniu ewentualnych darowizn. Po ustaleniu dochodu i wyliczeniu podatku, podatnik – osoba prawna winien złożyć deklarację podatkową we właściwym urzędzie skarbowym o wysokości dochodu bądź straty, osiągniętych od początku roku podatkowego oraz wpłacać na rachunek urzędu skarbowego zaliczki miesięczne w wysokości różnicy między podatkiem należnym od dochodu osiągniętego od początku roku podatkowego, a sumą zaliczek należnych za poprzednie miesiące. Deklaracje i zaliczki miesięczne za okres od pierwszego do przedostatniego miesiąca roku podatkowego składa się i uiszcza w terminie do dnia 20 każdego miesiąca za miesiąc poprzedni. Zaliczka za ostatni miesiąc jest uiszczana w wysokości zaliczki za miesiąc poprzedni do 20 dnia ostatniego miesiąca roku podatkowego; ostateczne rozliczenie podatku za rok podatkowy następuje w terminie ustalonym do złożenia zeznania o wysokości dochodu bądź straty za dany rok.

W przypadku, gdy LGD będzie prowadziła działalność gospodarczą, z mocy prawa staje się podatnikiem podatku od towarów i usług (ang. VAT). Jeżeli z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej LGD dokonuje np. sprzedaży usług bądź towarów, zobowiązana jest do odprowadzenia podatku od tych czynności. Szczegółowe regulacje dotyczące naliczania i rozliczania podatku od towarów i usług określa ustawa z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług (Dz. U. Nr 54 poz. 535 z późniejszymi zmianami).

Podatnicy zobowiązani są składać deklaracje miesięczne podatku od towarów i usług w terminie do 25 każdego miesiąca. W deklaracjach dokonuje się odliczenia od podatku należnego podatku naliczonego, czyli od podatku od towarów i usług sprzedanych odlicza się podatek od towarów i usług nabytych. W ten sposób powstaje kwota podatku należnego do zapłaty.

Przedstawione wyżej zasady prowadzenia rachunkowości, naliczania i rozliczania podatków są informacjami bardzo ogólnymi i nie uwzględniają szeregu szczegółowych rozwiązań i wyjątków, które nie są możliwe do opisanie w niniejszym opracowaniu. Niemniej jednak problematyka prowadzenia rachunkowości i dokonywania rozliczeń podatkowych jest niezwykle ważna. Pilotażowy Program LEADER+ nie określa szczególnych wymogów dotyczących tych zagadnień, jednak nierzetelne czy niedokładne prowadzenie dokumentacji może znacznie utrudnić, bądź uniemożliwić korzystanie z jego dobrodziejstw.